Suomi II = 8 201-275
SKS 1870

Kertomus Suojärven pitäjäästä ja matkustuksistani siellä v. 1867.

Kirjoittanut

Arvid Genetz.

Suojärven pitäjäälle ei voisi keksiä mitään soveliaampaa ja sen luontoa paremmin kuvailevaa nimeä, kuin sillä on; sillä jos käännät vaikka minne, jos luot silmäsi mihin suuntaan tahansa, niin aina näet soita ja järviä, rämeitä ja lampia. Nämät ovat ikään kuin kylvetyt suureen äärettömään saloon, joka ulottuu kauas yli pitäjään rajan ja jonka kautta ei pääse kaukaisempiin kyliin muuten kuin pieniä polkuja myöten jalkasin taikka ratsain ja vesiä myöten veneellä. Maa on tasainen ja mäkiä eli vaaroja nähdään ainoastansa siellä täällä, niinkuin Suojärven likitienoilla on laita. Tämä suuri 20 virstan pituinen järvi, joka on ikäänkuin koko pitäjään sydän — sillä sen rannoilla ja saarissa elää enin osa asukkaita neljässätoista kylässä, ja sen rannalla on myös kirkonkylä („pogosta“) kirkkoinensa — tämä järvi on ympäröity vaaroilla, jotka vähän kaunistavat muuten rumaa luontoa.

Yhtä köyhä kuin luonto on ylimalkain kauniista näkö-aloista, yhtä köyhä on se myös enimmissä eri-osissaan. Kasvisto on ihmeen vähälukuinen ja enimmät kasvit hyvin tavallisia; kuitenkin ovat jotkut, niinkuin Polygala amara, Nuphar pumilum, Pinguicula vulgaris, Bornus svecica, Selaginella spinulosa j. m., jotka Laatukan seuduilla kasvavat harvemmin, Suojärven tavallisimpia kasvia. Malakoloogi ei löydä mitään harvinaisempaa, eikä päten

ainoatakaan raakkua taikka simpsukkaa. Sitä vastaan on muu eläimistö rikkaampi; hyönteisiä minä en tunne, vaan Annan rautaruukilla näin monta harvinaista lintulajia, jotka siellä oleskeleva venäläinen ylioppilas oli ampunut ja säilyttänyt; tavallisia metsälintuja on paljo ja ammutaan uuraasti. Suuret, synkät metsät ovat soveliaat olopaikat kaikille metsän riistoille: karhuille (kondiet eli mossit) peuroille, ilveksille, näädille metsäsioille ja portimoille, joiden rauhaa kuitenkin usein häiritsee ihminen laukauksillansa, sillä Suojärveläiset ovat taitavat ja hartaat metsästäjät.

Semmoinen luonto on kotina Suojärveläisillä, raa'alla, sivistymättömällä ja melkein pakanallisessa taika-uskossa elävällä kansalla. Petollisuus työssä ja toimessa sekä irstaus ovat paheita, joita he eivät paheina pidä, sillä kristinuskosta heillä on hyvin sekavat ja väärät ajatukset ja tiedot. Loruja, semmoisia kuin Neitsyt Maarian virsi Kantelettaressa, joissa kristinuskon pyhimmät totuudet ovat peräti väärennetyt, laulellaan ja uskotaan; sillä ei saarnoista eikä koko jumalanpalveluksesta, jota venäjäksi pidetään, saada mitään ohjausta. Suojärveläiset ovat, niinkuin tietty on, kreikanuskoisia, ja heidän nimensä, sekä ristintänimet että patronymika, ovat venäläisiltä saatuja. Kotoperäisiä sukunimiä löytyy vähä: vaikka niitä usein tiedustelin, niin en saanut kuulla muuta kuin kolme, nimittäin: Lauri*n*e, Happo, T'iitto*n*e; ja Venäjältä tulleiden: Tikki, Huttu, Mökkö*n*e, Kakko*n*e ja Ko*n*ka.

Pogostalla on vanha Kreikan kirkko, joka sillä paikalla on toinen, sillä tämä sija ei ole aina ollut kirkoilla, niinkuin eräs ukko tiesi kertoa: „Ennen ol' kirkko Helylän *n*iemellä (4 virstaa pogostalta), nygöin siid' on vai kaks' taloida, sodivuozina ruotsi sen poltti pois.

Suojärven asukkaiden suurin ja melkein ainoa hyvä avu on heidän nöyryytensä ja se hyväntahtoisuus, jolla kohtelevat vieraita ja ottavat heidät vastaan kotiinsa. He panevat mielellään viimiset varansa hyvin kestatakseen vieraitansa; ja tämä asia on

sitä ihmeellisempi, kun he elävät suurimmassa köyhyydessä. Missä vaan kuljet, saat kuulla lasten vatkuttavan: „Kristoa road'i miilošt'inoa, spoasan syöttäin sana“. (Христа ради милостыня, Kristuksen tähden almu, pyhän vapahtajan sana).

Tähän heidän köyhyyteensä on monta syytä. Maanviljelys, ennenkin huonosti harjoitettu, on näinä vuosina joutunut ihan kurjalle kannalle; eikä siitä milloinkaan suurempaa hyötyä tulle, kun maanlaatu on ylimalkaan huono. Kalastaminen myöskin huonosti elättää harjoittajansa, sillä kaikissa lukemattomissa lammissa löytyy jotenkin tiukasti kalaa. Melkein kaikissa käsitöissä ovat Suojärveläiset hyvin typerät ja taitamattomat: tuskin voivat naiset kutoa vaatetta „rätšinöiksi“ ja kauhtanoiksi; muihin vaatteisin ostetaan tarpeet. Miesten veitset taas eivät voi saada aikaan lusikkojakaan eikä maljoja, joita siis pitää ostaa. Kuitenkin ymmärtävät he jotenkin taitavasti käyttää tuohta, josta tekevät virsuja, konttia (kaššeli), vasuja (komša) ja nuoria. Minä näin esimerkiksi nuoran, jota sen omistaja oli 20 vuotta käytellyt nuotanvedossa. Se oli vielä luja, valkea ja hyvin kevyt. Semmoisten nuorien ainoa vika on, että ne ovat jäykät, eivätkä sieda telalle panemista.

Kykenemättömyytensä ja taitamattomuutensa kautta ovat useimmat talonpojat, taikka oikeammin lampuodit — sillä koko pitäjäs on Venäjän ruunulla veronvapaana maana — kokonansa joutuneet muutamien toimeliaampien käsiin, jotka heidän vahingoksensa ovat hyvin epäsuhteellisesti rikastuneet. Semmoisia miehiä, joita usein kyllä epä-omaisesti sanotaan pitäjään hyvälistöksi, ovat Dmiitrei Bomba Kuikkaniemellä, (Bomba on hänen tavallisesti käytetty liikanimensä, hänen isänsä nimeä en muista kuulleenikaan), Mižaila Maksimou Maimalammilla, Jakou Petrou, Haudvoarussa, eräs Ahappa Kivärvessä ja Menšakovat Kaibaissa. Mielihyvällä pistävät maakauppiaat taskuunsa ne rahat, jotka he saavat kalliista ja huonoista Venäjän huonekaluista ja vaatteista.

Kun köyhän kodissa jauhot loppuvat, kerää hän „parkkia“, vie sen rikkaan määlikkään (kosouna) tykö ja saa sen edestä jonku naulan kalleita jauhoja. Kaiken kesää nostetaan ruukin tarpeisiin rautamutaa järvistä, ja tämä työ on urakalla jollakulla summamiehellä, jonka on tarvis antaa hyvin pieni päiväpalkka, kun työtä kilpaa haetaan. Sama on laita kun Venäjän ruunu metsistänsä lauttaa hirsiä Venäjälle, tavallisesti suurta Suojujokea myöten, joka Suojärvestä lähdettyä laskee Ääniseen. Tämän ohessa voin mainita, että muutamat viime kesän heinaikana eivät antaneet paraille työmiehillensä muuta kuin 15 kopeikkaa päivältä.

On vielä eräs sana sanottava Annan rautaruukista. Jos tämä laitos, joka lähettää kaiken rautansa valmistamattomana Venäjälle, ja jonka, niinkuin myös koko rälssin hoitajana on katteini Abadoffsky, ei olisi Suojärvellä, niin asukkaiden olisi sangen vaikea elää, kun eivät voisi mistään muualta työnansiota saada. Nyt he voivat ruukilla työtä tehden, kuormia vieden, rautamutaa nostaen j. n. e. lunastaa eläkkeensä, jonka myös saavat ruukista, sillä siellä myödään jauhoja jotenkin halvasta hinnasta. Viime kesänä otettiin 8 ruplaa kulista samalla aikaa kun siitä Sortavalassa maksettiin $9\frac{1}{2}$ r.; ja sanottiin niin suuria varoja olevan, että koko tulevana vuonna myötäisiin jauhoja samaan hintaan. Kuitenkin saapi köyhä harvoin tästä hinnasta jauhoja, kun hänellä ei ole varaa ostaa niitä kulittain, joten ne ruukissa myödään; vaan hänen täytyy, niinkuin on ennen mainittu, ottaa tarpeensa vähin erin rikkaammilta ja maakauppiailta.

Mainitsemista ansaitsee myös tulliväestö, nimittäin viskaali Gottleben, joka muutamien vahtmestarien kanssa asuu Mökön tullipaikassa 15 virstaa kirkolta ja puolikymmentä virstaa Venäjän rajasta, sekä tullintarkastaja Grahn, ynnä liikkuvaisen vartiaväen kanssa Jehkilässä Leppäniemen kylää. Nyt he kaikki asuvat talonpoikaistuvissa, vaan viime kesänä ruvettiin ruunun kustannuksella

rakentamaan huoneita vähän matkaa Mökösta, likemmälle rajaa, joka työ oli urakalla eräällä kauppiaalla Sortavalasta.

Tämän pitäjään kielimurteita tutkielin viime Kesäkuun, Heinäkuun ja Elokuun kuluessa. Loppupuolella Kesäkuuta Suojärvelle tultuani vallesmanni Gråstén'in kanssa valitsin ensimmäiseksi olopaikakseni Bomban talon Kuikkaniemellä, josta sitten yhdessä matkustimme ruukkiin, Hauduvoaruun Maimalammille, Kaidallejärvelle, Kaibahisin ja muihin kyliin. Se seikka, että Suojärven pitäjään ja Korpiselän kappelin nimismiehellä, joka Korpiselässä asuu, oli toimituksia Suojärvellä, oli minulle suureksi hyödyksi; sillä hän ymmärtää ja puhuu tämän pitäjään kieltä melkein yhtä hyvin, kuin asukkaat itse, ja paitsi sitä Venäjän kieltä. Kun siis esimerkiksi pitempi venematka oli tehtävä taikka jos johonkin tupaan olimme tulleet ja kansa puheli ympärillämme, niin selitti hän aina hyväntahtoisesti oudot sekä Karjalan että Venäjän sanat, ja sillä keinoin pääsin paljoa ennen kielen perille, kuin jos olisin ollut yksin. Vallesmannin parin viikon perästä pois lähdettyä, jäin vielä muutamaksi päiväksi Kuikkaniemelle; sitten muutin pogostalle jahtivouti Koivuson luo (joka on Korpiselästa kotosin).

Heinäkuun loppupuolella läksin kotiin, johon on Korpiselän kautta maantietä myöten 20 penikulmaa. Kotona saaliini järjestettyäni palasin Suojärvelle, jossa silloin olin Elokuun loppuun asti pogostalla, silloin tällöin matkaten naapurikyliin. Lähtiessäni jätin Suojärveläiset Neitsyt Maarian taivaasen astumisen juhlassa tanssien ja iloiten valvattamaan valmistuvia viljoja ja tulevan talven iloja: kylmenneitä tähkiä — nälänhätää ja kukaties nälkään kuolemista.

Mitä eri murteisin tulee niin niitä on kaksi: varsinainen Suojärven murre, joka vallitsee pitäjään pohjoispuolta, ja Hauduvoaran murre, jolla on ikäänkuin pesänä Hauduvoaran kylä pitäjään kaakkoisessa kolkassa ja muuten löytyy eteläispuolessa pitäjästä. Tähän pitäjääsen kuuluu 29 kylää; minä kävin neljässä-

toista kylässä ja paitsi sitä kuulin sekä muuten sattumalta, että varsinkin yllämainitussa juhlassa kuuden kylän kieltä. Tietääkseni kahdessatoista kylässä: Hanʒakanʒiemellä, Helylännjemellä, Hukkalassa, Ievanniemellä, Kivärvellä, Mainalammilla, Moiseinvoarassa, Nazarinvoarassa, Pänttösenvoarassa, Töröziessä, Warbakylässä, Wuondelassa, ja luullakseni Salmarvella, Wegaruksessa (molemmat pohjoisessa) Salonkylässä ja Tervasoaressa (Pogostan kohdassa) on kieli peräti vapaa kaikista eteläismurteen omituisuuksista. Muissa kylissä niitä löytyy, vaikka ei aina kaikki yhdellä kertaa. Niin sanotaan esimerkiksi Hauduvoarussa: „Minä da heijän lesked yhtes pastammu“, Kaibaissa: „pastamma“ taikka „pastammu“, N'ilonsoaressa: „Minä da heijän lessed yhes paissemma“, Kaitallajärvellä: „Mie da heijän etc.“ ja Suojärven kirkolla: „Mie da heän lessed yhes paissamma“.

Tutkimusteni johdelmat olen sovittanut yhteen kolmeksi osaksi: Kieliopiksi, Kielennäytteiden kokoukseksi ja Sanakirjaksi. Toisessa osassa on paljon yhteydetöntä lorua, jolla sisällyksen suhteen ei ole mitään arvoa, vaan siinä onkin pääasiana tarkkuus äänien merkitsemisessä, jota myös olen koetellut saada aikaan.

I. Kieli-oppi.

Lyhennyksiä:

Kk = Suomen kirjakieli Eurén'in kieliopin mukaan.
H = Hauduvoaran kylä ja murre.
S = Suojärvi ja sen murre eroitukseksi Kk:sta tai H:sta.

Kirjaimet

ovat seuraavat: *a, b, d, e, f, g, h, ĭ, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, š, t, ţ, u, v, y, z, ž, ä, ö.*

1. Kerakkeet.

B löytyy: tämän kirjaimen alla Sanakirjassa lueteltujen suomalaisten sanojen sekä myös monen venäläisen sanan alussa, niinkuin: *bagra* (багоръ) keksi; *boabuška* (бабушка) mummo; *besśoda* (бесѣда) seura, y. m. Sanain sisässä tavutten lopussa löytyy *b* *l*:n ja *r*:n edessä, esim. *ńyblä* nappi; *kublų̈s* verkon pullo; *käbry* käpy; *kablas, kabris, äbräs* (lännempänä: kaplas, kapris, äpräs: Kk:ssa: kauris, äyräs). Sanojen sisässä tavutten alussa seisoo *b* kahden ääntiön välillä, sekä *l*:n, *m*:n tai *r*:n ja ääntiön välillä, Kk:n *p*:n asemesta, paitsi kun tämä *p* on kaksinkertainen taikka pehmennyksen kautta yksinkertainen. Esim. *hebo, kilba, sumba, turba;* vaan sitä vastoin esim. *tappoa, ei tapa, helpošt'i, t'irpan* (терпѣть) kärsin.

Poikkeuksen tekee sana *liipukkańe.*

D, joka merkitsee ruotsin *d*:stä paljon eroavaa ääntä ja äännetään siten että kielenkärki pannaan ylä-hammassarjan reunaa vasten, käytetään ainoastaan lainattujen sanojen alussa, niinkuin *duomivo* (ruotsin sanasta: dom) tuomio, *domna* (домна) sulatusuuni; *d'ieďo* (дѣдъ) isänisä, äidinisä; *d'enga* (деньга) raha. Sanojen sisässä seisoo *d* tavun lopussa *j*:n, *m*:n, *r*:n, *v*:n edessä Kk:n *t*:n sijassa. Esim. *padja, lodma, pedra* (= petra, peura), *ladva, kodva;* vaan ei niinkuin olisi syytä luulla *l*:n edessä kahdessa venäjästä saadussa sanassa: *metla* (метла) luuta, ja *petla* (петля) ansa. Sanojen sisässä tavutten alussa käytetään *d*:tä kahden ääntiön, kuin myös jonkun kerakkeista *l*, *n*, *r* ja ääntiön välillä Kk:n *t*:n asemesta, paitsi kun *t* on kaksinkertainen tai pehmennyksen kautta yksinkertainen. Esim. *moada* (part. sanasta *moa), juodih* (= juotin), *peldo, händä, parda*, vaan sitä vastoin esim. *rutto, kintut, partta.*

Poikkeuksia tekevät: 1) Niinkuin *h*:nkin suhteen sanat, joiden vartalot päättyvät *kka*:lla, *kkä*:llä: *it'ikkä, mat'ikka* ja *ńiltakka.* 2) Sanat johdepäätteellä *-ten* eli *-te,* niinkuin *joute, myöte, kuitengi.*

Sanojen lopussa muuttuu *t* usein *d*:ksi; tämä seikka on tarkemmin *z*:n alla selitetty.

F löytyy seuraavain sanojen alussa: *familja* (фамилія) sukunimi, *fat'iera* (квартира) korttieri, ja *funtta* (фунтъ) naula. Sanassa *ufatka,* patakoukku, on *f* syntynyt äänista хв venäjän kielessä, jossa sana kuuluu: ухватка.

G käytetään sanan *glikoitan* sekä vierasten sanojen alussa, niinkuin *giira* (гиря) kellonluoti, *gloadana* (ладонъ) pyhä savu, *gruunu* kruunu (Kronan, ruots.), ja sekä suomalaisten että vierasten sanain sisässä *j*:n, *l*:n, *r*:n edessä: *agja, šagla, kagla, kagra* (= kakla, kakra = kaula, kaura), *bagra, igru* (игра) soitto. Sanojen sisässä tavutten alussa seisoo *g* kirjakielen *k*:n asemesta kahden ääntiön sekä myös jonkun kerakkeista *l, n, r.*

ja ääntiön välillä, esim. *sagge* sakea, *hangoi, argi;* vaan kaksinkertainen sekä pehmennyksen kautta yksinkertainen *k* pysyy muuttumattomana, esim. *keykkä, šalkku, härkin.*

H ja sen edessä lyhyt ääntiö päättävät aina sanat, missä kolmen *Kk*:ssa on *n* ja sen edessä sama ääntiö pitkänä taikka kaksi semmoista ääntiötä, *h* välillä. Siis illativossa: *metsäh, moah, tähh.* Passivossa: *syyväh, kuoldih, tuodaneh;* Aktivon imperativon B:ssä personassa: *juogah.*

Ď kuuluu ainoasti muutamissa venäläisissä sanoissa: *Vuďďoka, gluďoi,* syvä, synkkä (metsä), *Ďaraśoo;* vaan on useimmiten muuttunut: *h*:ksi sanassa *hot* (хотѣ) ehkä; *k*:ksi sanoissa *Kristos, Kristosin* (христосоваться) suudella toisiansa Päänäisaamuna.

N merkitsee aina *k*:n ja *g*:n edessä sitä ääntä, jota *Kk*:ssa merkitään: *ng.* Sanain lopussa ääntyy *n* enimmiten hyvin epäselvästi, ellei ääntiö alota seuraavaa sanaa. Tämä epäselvä ääni kuuluu melkein kuin ranskan kielen nenääni; väliin se menee ihan kuulumattomaksi. Pysyväinen on *n*:n katoominen niiden sanojen nominativosta, joiden vartaloin lopputavut *Kk*:ssä oli *-se* ja nominativon pääte *-nen.* Esim. *kärbäńe,* gen. *kärbäzen, Tiittäńe,* gen. *-zen.*

Š löytyy ainoastaan seuraavien suomen sanojen alussa: *šara,* pyre; *šitta, šoara,* haara; *šuoli,* ja myös tämän kirjaimen alle Sanakirjaan pantujen sanojen alussa. Sanain sisässä tavuen lopussa seisoo *š* usein *t'*:n edessä, niinkuin määräsanoissa: *hyväšt'i, pahašt'i, karušt'i,* ja vielä sanoissa *huršt'ińe, pošt'el, höšt'e, ašt'e, lyšti, gošti, jiišt'i;* vaan *s* pysyy kahdessa vieraassa sanassa *toasti* (часть) osa ja *mińist'ora. K*:n edessä seisoo *š s*:n sijassa seuravissa sanoissa: *bulškahammos, haiška, kiškuo, loškata, ńiška, raiška. viškoan, tuuškuttoa* ja muissa.

H:ssa sanotaan myös *išken, iškie.*

Muutoin löytyy *š* sekä yksinkertaisena että kerrottuna usein yksityisissä sanoissa, niinkuin *lošše. bošši, komša* y. m.

Ť seisoo venäjältä saatujen sanain alussa, niinkuin: *ťiinu* (чинъ) virkaarvo: *ťardakka* (чердакъ) ylistupa; *ťišťi* (чистый) puhdas, siisti, *ťortta* (чертъ) perkele, sekä Sanakirjassa *ť*:n alla löytyvien sanain alussa, ja vielä *s*:n siassa seuraavissa: *ťagari* eli *ťaǧoi*, *ťipsü*, *ťirppi*, *ťorppa*, *ťukellan*, *ťuhizen*, *ťylkky* ja *ťäpsä* (= sämsä).

Z alottaa sanan *zoakkuna* ja venäjästä lainatut: *závoda*, (заводъ) ruukki, tehdas; *zdrastui* (здравствуй) *zvieri* (звѣрь) peto, y. m. Sanojen sisässä seisoo *z* tavuen alussa *Kk*:n *s*:n asemesta kahden ääntiön välillä, kuin myös *n*:n tai *r*:n ja ääntiön välissä: *veza*, *pezin*, *kanza*, *karzin*; *g*:n perästä yhdessä sanassa: *syys*, *sygzyn*.

Muistutus. Yhdistetyt kerakkeet *gz* eivät millöinkaan muuten seiso *ks*:n sijassa; tämä seikka jo viittaa siihen että ääntiö olisi niiden välillä kadonnut ja niin onkin asian laita, sillä *H*:ssa kuuluu sanan nominativo ja vartalo: *sygyzy* (Kalevalassa: sykysy, sykysyinen).

Seuraavien sanojen sisässä seisoo *z* tavutten lopussa *n*:n, *r*:n ja *v*:n edellä: *kazna*, *ozra*, *kezreďn*, *kazvan*, *vizva*.

Sanojen lopussa muuttuu *s* *z*:ksi, kuin myös *t* *d*:ksi melkein aina, kun niiden perästä seuraa sana, joka alkaa ääntiöllä tai jollakin muulla kerakkeella, kuin *k*, *p*, *s*, *t*. Esim. *ainoz oli kuzba* (= kussapa), *kolmaz jäitsä*, *paťaz rouno*, *vuuvez vuodehine* — *oled roadanuh*, *olled urošťura*, *olled nuorembi*, *ed milma*, *ed voine* j. n. o.

Toiseksensa tapahtuu myös välistä että *z* ja *d*, kun viimisen ääntiön kadottua tulevat seisomaan kovan kerakkeen edessä, muuttuvat *s*:ksi ja *t*:ksi: *mäńis kneäzäl*, *siit tuloo*.

Ž seisoo sanan *želja* ja venäläisten sanojen alussa, niinkuin *žeäli* (жаль) ja *žoloba* (жолобъ) räystäskouru eli ränni; kahden sanan sisässä: *kaži* ja *roža*, ja tekee paitsi sitä *d*:n kanssa

yhdysäänen, joka löytyy sanoissa *hoa-dža, ku-džoi, lie-džu, mandžoi, mä-džöi, pa-džahtoakse.*

H:ssa sanotaan myös *ižändy, ažie, aižu.*

Muljattuina — sillä jos meidän täytyy käyttää tätä vierasta sanaa mouiller, jolla on vartalona mouille —, niin se muodostuu suomessa paremmin: muljata, kuin: muljeerata, joka muoto on niin sanoakseni „tullut Ruotsin kautta Halikkoon“ — löytyy kerakkeet: *d, l, n, r, s, t* ja näin merkittyinä: *d', l', ń, ŕ, ś, ť.*

D' seisoo aina *i*:n edessä, niinkuin sanoissa *d'ilova, pad'ina, load'i, load'ie,* paitsi 1) *n*:n perästä, esim. *kondie, händie,* (= häntiä); 2) I luokkaan kuuluvien tehdikköjen Passivon imperfekton päätteessä, niinkuin *juodih, viedih;* 3) *i*:n edessä Aktivon imperfekton 3 personassa III luokan tehdiköistä: *pyydi, murdi, keännädi, pidi.* Myöskin muutoin tavataan *d',* niinkuin sanoissa *d'enga, t'ädöi,* ja vaihdetaan usein *j*:n kanssa; esimerkiksi *d'ävievkse,* venäläisestä явиться, *jerńie* ja *d'erńie* sanasta дёрнуть, *jeähä* ja *d'eähä, kud'ehet.*

L' seisoo *l'evö*:n ja venäläisten sanojen alussa; *l'ubie* rakastaa, *pl'et'i* ruoska, sanojen *balškata, bulškahtoakse, mal'ša* sisässä, sekä sanain lopussa kuin *i* jonka pitäisi tulla *l*:n perästä jääpi ääntymättä. Esim. *ol', puol', tul'.* Kerrottuna käytetään *l'i*:n edessä; *kal'ivo, kal'is* (gen. *kallehen), vel'i* veli, *tal'i,* ja *e*:n edessä yksikön muissa sijoissa sekä monikon nominativossa sanasta *vel'i*: *vel'len, vel'el, vel'leksi, vel'et.*

N' seisoo kirjakielen *n*:n sijassa kaikkein sanojen paitsi seuraavien alussa: ne, jotka alkavat tavuilla *nou-* tai *nuo-,* osoittavien asemosanojen monikot, sekä *nagran, nagris, nahizen, nahka, nain, nakkoa* (imperat. = ota), *nenga, nenä, noagla, noarme* naarma, *nogi, noh, noja, norkka, notkie, nuhjoan, nurmi, nygöin, nyt, näen* ja *näivö-rieppo.*

Sanojen sisässä seisoo *ń* aina *i*:n edessä, esim. *kuńitša* (кушица) näätä, ja usein muutoinkin, niinkuin *Vańuška, Vańa,*

inehmine, konka (конёкъ) luistin. Sidetavuessa tavataan *n*:n edessä ja pysyy tämän kadottuakin; *männi, milman'*, ja *e*:n edessä niiden sanojen nominativossa, joiden vartalolla on lopputavut *-se*, esim. *neid'ine, enzimdine*, paitsi *toine*. Kaksinkertainen *n* löytyy *i*:n edessä: *kannikka, nänni.*

R kohdataan muljattuna yhdessä suomen sanassa: *orhoi* ja muutamissa venäläisissä, niinkuin *zor'atähti, sarouna, sarstvo* (зорница, царевна, царство).

S:n olen tavannut muljattuna sanoissa *usša* ja *beššoda.*

T on muljattu *i*:n edessä, esim. *t'ila, tihoi, t'iedeä, it'ikkä, mat'ikka, ašt'ivo, lyšt'i, gošt'i, hyväšt'i*; vaan myös muuten, niinkuin *t'äd'öi, minist'ora, ašte, höšt'e; tt* muljataan *i* edessä: *kat'tila, ränt'i, pl'et'i, noat'i, lat'tiel*; mutta pysyy kovana tehdikköjen imperfektoissa: *jätti, muutti, kiššottih, lähtiettih* j. n. e.

Pehmennyksen alaisia ovat kerakkeet: *k, g, t, d, p, b, tš, ss* ja *šš*, kun aloittavat lyhyen avoimen tavuen, joka ei ole sanan ensimmäinen ja joka taivutuksen kautta tulee suljetuksi.

K pehmenee *k*:n (välistä kirkonkylässä, vaan etenkin pohjaiskylissä myös *t*:n) perästä kadoten, esim. *akka, akat, (pitäs, pitemmäs, matas; matkoan, matatä)*; *s*:n perästä *s*:ksi sanoissa, joiden vartaloin lopputavut on *-ske*, esim. *en lasse*, infinitivosta *laskie*; *iskie: issen; leski: lesset; keski: kesses*; *š*:n perästä *š*:ksi aina sanassa *kiškuo: kiššon, kiššot'tih* etc., sekä useimmiten sanoissa *niška* ja *raiška: niššas, raissat*, vaan myös *niškas, raiškat*. *K* ei katoo milloinkaan, kun *h* on sen edessä: *nähkas.*

H:ssa tapahtuu pehmennys ainoastaan ensi kohdassa, vaan eipä siinäkään, jos *r* on *k*:n edessä, esim. *jakka, jakat*, vaan sitä vastaan: *härkkin* ja vielä: *älä laske, iške, kiškotah niškas.*

G pehmenee ääntiön perästä kadoten, *l*:n ja *n*:n perästä *l*:ksi ja *r*:ksi, vaan pysyy muuttumatta *n*:n perästä. Esim. *sega, seas; kogo, koos; kägien, käettih; sylgi, syllet; kärgi, kärret;*

vaan sitä vastaan: *hangi, hanget; honga, hongan* (äännä *hang-get, hong-gan*).

T pehmenee *t*:n ja *h*:n perästä kadoten: *sattuo, ei satu; kinttu, kintut; pyöhin, pyöhtimen;* s:n perästä *s*:ksi, *kesteä, kessän; lastu, lassut.*

H:ssa katoaa *t t*:n perästä vielä yksikön 3 personassa II luokan tehdikköjen imperfektossa: *puuttui, soatoi, heitvi;* mutta muuten ei tapahdu pehmennystä: *mustat, lehtet, yhtes nostammo, nähtä:* kuitenkaan ei sanota *yhteksän* eikä *kahteksan,* vaan *yheksän* ja *kaheksan.*

D katoaa, kun se seisoo ääntiön perästä, esim. *pada, poan;* mutta pehmenee *l*:n, *n*:n, *r*:n perästä *l*:ksi, *n*:ksi, *r*:ksi: *pellot, hännät, parret,* vartaloista *peldo, händä, parde* (nom. *parzi*).

Poikkeus tapahtuu sanassa *huondes,* kun *d* pysyy lyhyessä suljetussa tavuessa; mutta tämän selittää kenties se seikka että *huondes* on syntynyt supistumalla sanasta huomenes.

H:ssa pysyy *d n*:n perässä 3- tai useamman tavuisissa sanoissa, niinkuin *emändän, murendettih, väljendät, yheksänden.*

P ja *B* pehmennetään samoin kuin *p Kk*:ssa, esim. *papit, lammas, levol;* vart. *pappi, lambaha, lebo.*

H:ssa sanotaan sitä vastoin esim. *mollembat;* vrt. edelliseen.

Ts (*s* seisoo näet aina avoimissa tavuissa *t*:n perästä, missä *Kk*:ssä on *s t*:n perästä) yhdistyy yhdeksi ääneksi: *ʦ*, esim. *metsä, me-ʦäs; pat-ʦahan, pa-ʦas, it-ʦie, i-ʦe.*

H. Samaten kuin *tt* pehmenee myös *ts* imperfekton *i*:n edessä, esim. *havaiʦui.*

Muistutus. Kun sidetavut ei ole suljettu ja siis *t* ja *s* ovat eri tavuissa, sulkee *t* edellisen tavuen, jossa silloin kerakkeen-pehmenyksen pitäisi tapahtuman. Niin ei ole kuitenkaan asian laita niissä kolmessa sanassa, joissa pehmenys voisi tulla kysymykseen; sillä sanoista *hebo, hevon, roaga, roa'an* ja *vaski,*

vassen ei saada *hevotšu* (niinkuin Eurén'in sanakirjassa on väärin) *roa'atšu* eikä *vassitša*, vaan *hebotšu, roagatšu* ja *vaskitša*.

Kaksinkertaiset *s* ja *š* tehdään enimmiten yksinkertaisiksi, vaan jätetään ne myös muuttamatta: *kassa, spoassa, mössi, kohušši, pössi, bošši* kuuluvat esim. yksikön adessivossa: *kasal, spoasal, mäšil, kohušil, pöšil, bošil*; mutta myöskin *kassal, spoassal* etc.

2. Äänтiöt.

Äänтiöinsointu vaatii, että jos kolmitavuisessa sanassa ensimmäisen ja toisen tavuen ääntiö on *i*, viimisen tavuen ääntiön pitää oleman vienon; esimerkkejä tähän olen huomannut kolme: *it'ikkä, kirikkö* ja *kivikkö*. Liitesanukka *ko, go*, taas ei seiso vienossa muodossa yksikön 1 ja 3 personassa epäävän tehdikön presensiä: *engo, etgo*; vaan kyllä: *etkö*.

H:ssa sanotaan myös *viego* (= vieläkö) *eibo* (= eipä), *emmogo* (= *emmägö* S.) ja *ettogo* (= *ettägö* S.). Kun näet sana päättyy *a*:lla, *ä*:llä muuttuvat nämät ääntiöt paitsi kaksitavuisissa sanoissa, joitten edellinen tavut päättyy lyhyellä ääntiöllä, lyhyeksi *u*:ksi, *y*:ksi, mutta tehdikköjen 1 ja 2 personassa monikossa *o*:ksi, *ö*:ksi; joissa kohden kovat ääntiöt osoittavat suurempaa halua päästä voitolle. Esim. *yhty, seitendu* (ei *seitendy*), *katotto, äijy; herru, päivy, jäitšy; vuottu, hukku*; vaan sitä vastoin: *mina, hyvä, midä*, ja toiselta puolen: *kuolta, nähtä, soaha, syömätä* (jotka päättyvät hengähdyksellä). *A* ja *ä* katoovat melkein aina kolmitavuisista sanoista, esim. *jumal, igäv, taigin* (vaan myös *jumalu, igävy*); aina inessivosta *siid(ä)*, adessivon ja inessivon päätteistä, sekä usein muutenkin, varsinkin kun seuraava sana alkaa ääntiöllä; ja samaten voimme joka sivulla Kielen-näytteiden kokouksessa nähdä tapahtuvan muidenkin ääntiöinkanssa myös pohjoismurteessa. Muuta ei ole sanomista yksinkertaisista ääntiöistä.

Jälkivoittoisiin haksoisääntiöihin täytyy myös lukea *oa* ja *eä*, jotka ovat *aa*:n ja *ää* sijoissa, paitsi sanassa *Weńaa* venäjä, aktivon adjektivon II lyhennetyssä muodossa III luokan tehdikköistä, niinkuin *kattaan, löydään*, sekä *H*:ssa sanassa *ehtää* ehtoo. Siis sanotaan: *moa, peä*, III luokan nimisanojen yksikön partitivossa: *aigoa, leibeä;* 2 personassa imperativon monikkoa: *juogoa* juokaa, juokaatte, *viegeä, kiškokkoa, pesketä*; 3 personassa aktivon presensin yksikköä ja substantivossa I, III luokan tehdikköistä: *tappoa, löydeä;* sekä monessa VI luokan tehdikköjen muodossa, esim. *magoan, lebeä, et luigoa* etc.

Uo ja *yö* tavataan vähän useammin kuin *kk*:ssä, nimittäin sanain lopussa *ua*:n, *yä*:n, *oa*:n, *öä*:n, *uu*:n, *yy*:n, *ue*:n, *ye*:n asemesta. Siis II luokan nimisanojen yksikön partitivossa: *luguo, kydyö, hoavuo, perindyö;* II luokan tehdikköjen 3 personassa presensin yksikköä ja infinitivossa: *kutšuo, kyzyö, siduo* (inf.) *höryö;* monessa VI luokan tehdikköjen muodossa: *tukkuomma, olguova,* ja viimeksi muutamissa V luokan nimisanoissa (katso sinne), esim. *koivuolla* ja *miehyöt* (nom. *koivut, miehyt).*

Ie, seisoo ensimmäisessä tavuessa *ee*:n sijassa ainoastaan sanassa esi: *iellä, ielleh* — päin vastoin esim. *vees, reet.* Sanain lopussa seisoo *ie*, missä *Kk*:ssa on *ea, eä* taikka *ia, iä* ja *ii:* useampien nimisanojen vartalossa, esim. *hobie, järie;* IV luokan ja niiden V luokan nimisanojen yksikön partitivossa, joissa pysyy sideääntiö *e*, sekä monikon partitivossa suuresta osasta III, V, ja niitä VI luokan nimisanoja, joissa sidekerake *k* pysyy, esim. *tirppie, kažie, vaskie, regie, onnettomie päivie, vuozie, ńeidizie; ubehie, venehie;* 3 personassa presensin yksikköä ja infinitivossa IV luokan verboista sekä infinitivossa niistä VI luokan verboista joissa *i* pysyy; esimerkiksi *etšie, laskie;* viimeksi monessa VI luokan tehdikköjen muodossa, niinkuin *kägiet, elä kägie.*

Kk:n *i-e* supistuu kaksoisääntiöksi *ie* monikon genitivon päätteessä kaikista niistä nimisanoista joitten part. monikossa edel-

lisen säännön mukaan päättyy *ie*:llä; siis *onnettomien päivien, vilozien, heid'izien, ubchien* ja *venehien.*

Myös seisoo *ie ie*:n sijassa monessa sanassa, joka *Kk*:issa päättyy *-io*:lla, niinkuin *labie* lapio, *kabie* kavio, *kondie* kontio, kärhiu; *koad'ie* kuatio, mutta ei sanoissa kallio, tuomio, muotio, joista edempänä puhumme. (Ks. *v*:n sisäänlykkäämisestä).

Muist. Useammissa Kirkonkylää lähimmissä kylissä ja osaksi itse Kirkonkylässäkin ei muutu *aa, ää, uu, yy* eikä *ii* kaksoisäänteiksi II, III ja IV luokan tehdikköjen 3 persoonassa presensin yksikköä, vaan siellä sanotaan *kutsuu, kyzyy, kattaa, löydää* ja *etsii.* Esimerkkejä tähän antavat N:ris 5, 6 ja 7 Kielennäytteiden kokouksessa.

Esivoittoisten kaksoisäänteiöin joukossa ovat huomattavat: *Ey*, joka löytyy *öy*:n sijassa sanoissa *heyhen, ehtenen, keyhä, keykkä, leyhkän* (vaan myös *lyöhkän*) kehun, *leyhyttelen, leyhäkkä, reyhäkkä* (myös *röyhäkkä*) röyhää, sekä *teytty*; (myös *töytty*) tuohikimppu, vihko, huisku.

Öi, joka seisoo sanassa *höipuu öy*:n taikka *ei*:n sijassa *Kk*:n sanassa höysipuu, heisipuu.

Äy, sanassa *väy* vävy. Tämä kaksoisääntiö, joka muuten löytyy sidetavuessa ainoastaan *Kk*:n sanassa käyn on myös siinä syntynyt supistumisen kautta, sillä presensin 3 persona yksikössä on *kävyö* ja II:ssa olen huomannut muodot *kävyi* ja *emmö kävy* (vertaa: kävelen).

Muist. Sanassa *höst'e* (= *tade*) vastaa *ö* kirjakielen *öy*:tä.

II. Kaksoisääntiöistä *ai, äi, oi, ui* ja *ou* heitetään jälkimäinen ääntiö pois, kun *-st* tai *ou*:n perästä myös *-sk* seuraa. Esimerkiksi *pastammo, päivän pastol, eglast* eilistä, *tämän most, en musta, mustin, ei voi nosta, noskoa.*

Muist. Myöskin *S*:llä heitetään tavallisesti *u* pois kaksoisäänteestä *ou* sanassa *nouzen* kun *-sk* tai *-st* seuraa: *nostaneh, noskah* etc.

Äänteiden välissä, jotka (useimmin kun *d* taikka *g* taivutettäessa katoaa) tulisivat seisomaan vierekkäin vaan eivät suvaitse toistensa välitöntä likeisyyttä tulee enimmiten kerake *j* taikka *v* kuulumaan. *Jälykätään* sisään 1:o *i*:n ja seuraavan äänteen väliin, esim. *poijat, viijes, elšijes, lähtijes, soijen, maijol, äijä* j. n. e. 2:o useimmin sideäänteen ja päätteen *e*:n väliin II ja III luokan tehdikköjen inessivossa subst. II: *kalšojes, astujes, kyzyjes, löydöjes, muuttajes,* 3:o *a*:n ja *e*:n väliin komparativossa sanasta *taga: tajemma* taempana, taemmaksi; 4:o kaksoisäänteen *ie* ja seuraavan äänteen väliin, jolloin *ie* muttuu *ii*:ksi, esim. *t'iijän, t'iijin* (impf.) *viijä* viedä.

V:lykätään sisään 1:o *a*:n ja *o*:n väliin: *tavon, roavoimma;* 2:o *i*:n ja *o*:n väliin sanoissa *sivon, hivon, ńivon, duomivo, kallivo* ja *nuoďivo;* 3:o *o*:n ja *e*:n väliin: *jovel, toven* (nom. *tozi), tovessan* todistan, *poigoveh* ja *metšoveh;* 4:o *u*:n ja seuraavan äänteen väliin, esim. *luven, suvut, kuvon* kudon, *lauvat, leuvat, rouvas* (nom. *rouda), käyväh, löyvän;* 5:o *uo*:n, *yö*:n ja seuraavan äänteen väliin, jolloin *uo* muuttuu *uu*:ksi ja *yö yy*:ksi, esim. *vuuvet, lyyväh* lyödään.

Kun *uu*:ta, *yy*:tä taikka jotakuta kaksoisäänteistä *au, eu, ou, äy, öy, uo, yö* seuraa äänteö, lykätään myös II:ssa *v* sisään, vaan samassa muuttuu *v*:n edellä oleva äänteö *v*:ksi. Esim. *uvvin, uuďimen,* sänkytelta, *pyvvän, lavvat, levvat, rovvat, kävväh, lövvän, vuvvet, syvväh.*

Nimisana.

A. Sijoitelma.

Yleisiä muistutuksia.

Sijoitelma on vähän vaillinainen: siltä puuttuu kokonaan *elativo* ja *ablativo.* Edellisen asemesta käytetään *inessivoa,* jälkimäisen sijassa *adessivoa* ja asemoliitteen kanssa melkein aina

allativoa, jota ei milloinkaan ilman sitä tavatakaan, esim. *ole suolla*, *mänie eäreh suolla* (= mene pois suolta), *tule suolla* (= suolle), taikka *ole suolleń* (= suollani), *mäne eäreh suolleń* (= suoltani), *tule suolleń*. Inessivon täysinäinen pääte *-ssa, -ssä* on harvinaisempi, kuin lyhyt *-s, -z* ja samoin adessivon pitempi pääte *-lla, -llä* harvemmin käytetty kuin lyhyempi *-l*. *Prolativoa* tavataan hyvin harvoin ja sen pääte on *-tsi*, niinkuin sanassa *mäitsi*. *Komitativon* tapasin kerran: *juurineh*, enkä milloinkaan sen perästä, vaikka tätä muotoa niin sanoakseni vainosin, saanut kuulla muuta kuin *kera* genitivon kanssa. *Instruktivoa* käytetään tiukasti, kuitenkin sekä yksikössä että monikossa: *astuo jallan, käzin ei pie käyvä, kahen*, kahden kesken, *viizinkymmeńin*, viisikymmentä kerrassaan, *kolmanneksin* (*on moa heil*), (heillä on) jokaisella kolmannes (maata). Illativosta on ennen sanottu, että sen pääte on *-h*: *moah, maih, metsäh*.

Monikossa paitsi nominativossa löytyy muoto päätteellä *loi, löi*, ja saadaan siten, että jompikumpi näistä päätteistä liitetään yksikön nominativoon. Siten saatu sanan muoto on monikon partitivo ja samalla kertaa monikon vartalo, johon sitten liitetään tarpeelliset sijain päätteet. Tätä monikon muotoa käyttävät kaikki II:ja IV luokan nimisanat, esim. *kukkoloi, kirikkölöis, kažiloil, loagariloih;* I luokan yksitavuiset, niinkuin *moaloih, peälöih*, mieluisammin kuin säännönmukaista: *maih, päih*, (II:ssa myös *piiroaloi);* V luokan kaksitavuiset, varsinkin monikon partitivossa, kun tämä tulisi kuulumaan samoin kuin yksikön partitivo: *regilöi, kivilöi, — lumiloin* ja *lumien*.

Nimet Illativus ja Allativus adverbialis olen Sanakirjassa antanut muodoille, joilla on näiden sijojen päätteet (jälkimäisellä vielä 3 personan asemoliite) vaan adverbiollinen merkitys; esim. *aijombah* aikaisemmin, *ielleh* eteenpäin, *järilleh* takaisin.

II:ssa on inessivon pääte aina *-s, -z;* adessivon *-l;* translativon *-ks;* essivon *-n* ja abessivon *-ta, -tä*.

I.

Monikon genitivon päätteenä ei käytetä *-tten,* vaan kirjakielen *-den'* vastineet: *-en* yksitavuisille ja *-n* kaksitavuisille sanoille. Esim. *maijen, piirain, hiemain, koadlein.* Tähän kuuluu paitsi ne sanat, jotka *Kk*:ssa tähän luetaan, myös *-ie*:llä päättyvät sanat (III luokan supistuvat ja jotkut muut), niinkuin *hobie, järie, kondie* etc.

II.

Paitsi tavallista sijoitelmaa on monella tämän luokan sanalla toinenkin, joka ulottuu yli koko yksikön sekä monikon nominativon. Sitä käytetään kaksitavuisille *o*:lla ja *ö*:llä päättyville sanoille, 1:o semmoisille, jotka ovat sukulaisten, marjojen tai eläinten nimet, niinkuin *t'ädd'öi, moamoi, ʒidžoi, toattoi* ja *veikkoi, vagoi, oʻrhoi, muuroi, hilloi* etc. sekä *löttöi, kukkoi, kiiškoi, kurmoi, reäppöi* (рыуха) muje, *peuʒoi;* 2:o monelle, jota ei voi lukea edellisen parveen: *keloi, keroi, kezoi, kouhkoi, paimoi, taloi, ʒagoi, luppoi* y. m. Tämän sijoitelman tunnusmerkkinä on *-i,* joka liitetään sideääntiön perään, jolloin edellinen kerake jos se on kaksinkertainen jo nominativossa pehmenee, vaan myös voi jäädä muuttumatta; siis: *lötöi, kukoi, lupoi, peuʒoi, muʒoi;* taikka *löttöi — mulšoi.* Yksikön partitivossa ei tapahdu semmoista pehmennystä eikä siinä tavallisesti löydykään mitään pätettä kun sidekerake on kaksinkertainen; harvoin kuuluu semmoinen ja on silloin *-da, -dä,* niinkuin kaikilla muilla tämän sijoitelman sanoilla *kokkoi(da), lyttöi(dä), ʒidžoida, taloida.* Muissa sijoissa liitetään tavallisia päätteitä *i*:n perään: *muʒoil, lupois, keloit.*

III.

Superlativot panevat yksikön nominativoon partitivon päätteen *-da, -dä;* eikä tämä muoto synny, niinkuin välistä *Kk*:ssa (Eurén'in mukaan) sideääntiön pitentymällä. Esim. *vähindä.* Mo-

nikon partitivossa eivät ne sanat, joissa *a* monikon *i*:n edessä muuttuu *o*:ksi, ota mitään päätettä, vaan sana tulee silloin päättymään kaksoisäänteellä *-oi* (eikä *-oja*:lla); genitivo saadaan tästä *n* liittämällä siihen, esim. *padoi, padoin*.

V.

Niistä sanoista, jotka *Kk*:n mukaan kuuluvat tähän, ovat seuraavat huomattavat: 1) Tehdikoista sepitetyt *substantiva absoluta*, joiden pääte on *Kk*:ssä *-tus, -tys* ja sen edellä ääntiö, ja jotka *S*:ssä saavat päätteen *-tes*; esim. *eroites, -teksen; välites, -teksen*. Mutta sitä vastoin esim. *karussus, kohenus*. Ei niiden sijoitelmassa kuitenkaan tavata mitään erinomaisuutta. 2) *Substantiva qvalitatis*, joita sepiteltäessä *S*:ssä noudatetaan peräti toista sääntöä, kuin *Kk*:ssä: *a*:lla, *ä*:llä päättyvistä laatusanoista saadaan subst. qval. siten, että *a, ä* heitetään pois ja johtopääte *-us, -ys* pannaan sijaan; esim. *vanha, vanhus; hyvä, hyvys*. Poikkeuksia tekevät: *piduhis* (ei *pitkys*) ja *hujehus* (ei *hujus*). *Je*:llä päättyvistä laatusanoista saadaan taas subst. qval. päätteet *-ehus, -ehys* *-ie*:n sijaan pannen, esim. *korgehus, levehys*; ja VI luokan laatusanat liittävät päätteen *-us, -ys* suorastaan sidekerakkoon *h* perään, esim. *kaunehus, tervehys*. Iso osa näitä olosanoja, varsinkin ne, jotka merkitsevät ulottuvaisuutta, käytetään niinkuin *Kk*:ssä laatusanoja päätteellä *-inen* genitivojen kanssa tavallisina attributoina, jolloin usein yksikön nominativossa ottavat päätteessä *t*:n *k*:n sijaan. Esimerkiksi: *peä on kiven kovus*, eli *kovut*; *meän kimizmiehen järehyttä mužikkoa ei tavalline hebo kanna*. 3) *Substantiva diminutiva* päätteillä *-ut, -uen, -yt, -yen*, ynnä joukko muita olosanoja samalla muodolla, kuin myös laatusanat *miityt* eli *miitut* ja *lyhyt* (muut laatusanat, joilla monessa tienoin on sama muoto; niinkuin pehmyt, kevyt, kesyt, kuuluvat *S*:ssä *pehmie, kebie* ja *kezy*). Ehkä *Kk*:ssa kuuluva VI luokkaan, on tä-

hän luokkaan luettava vielä *adjektivus II aktivi*, jonka pääte S:llä on *-uh, -yh* ja jota taivutetaan peräti samalla tavoin, kuin molemmat edelliset parvet, niinkuin seuraavat esimerkit osoittavat.

	Yksikkö.			Monikko.		
N.	*Pahus*	*Miehyt*	*Olluh*	*Pahuot*	*Miehyöt*	*Olluot*
P.	*Pahutta*	*Miehyttä*	*Ollutta*	*Pahuzie*	*Miehyzie*	*Olluzie*
G.	*Pahuon*	*Miehyön*	*Olluon*	*Pahuzien*	*Miehyzien*	*Olluzien*
In.	*Pahuos(sa)*	*Miehyös(sä)*	*Olluos(sa)*	*Pahuzis(sa)*	*Miehyzis(sä)*	*Olluzis(sa)*
Ill.	*Pahuoh*	*Miehyöh*	*Olluoh*	*Pahuzih*	*Miehyzih*	*Olluzih*
	j. n. o.			j. n. o.		

Sanalla *syvän* on vartalona *sydäme* eikä *syväme*, niinkuin voisi päättää vartalosta sydäme *Kk*:ssä.

VI.

Tähän luokaan kuuluvat sanat voipi jakaa kahteen jaksoon: semmoisten sanain, jotka supistuvat ja semmoisten, jotka jäävät supistumattomiksi. Edellisiä on verraten vähä, nimittäin *substantivä verbalia* päätteellä *-e*, niinkuin *höšťe*, tehdikästä höystää, *kasse* (kastaa), *type* (typpiä), *puhe* ja *roajе* (raataa); sekä muutamia yksityisiä sanoja: *ašťe, laťe* (Kk:n III luokan sanoista astia, lattia), *noarme* naarma, *perze, päre*. Yksikön partitivossa muuttuu samoin kuin *kk*:ssä hengähdys *t*:ksi: *roajetta, päretlä;* vaan muuten seuraa kokonaan näiden sanojen sijoitelma *-ie*:llä päättyväin sanain sijoitelmaa: *roaďien, roaďiessa, päriet, päreidä, päreih.*

Mitä taas muihin tämän luokan sanoihin tulee, jotka eivät supistu, niin ne päättyvät nominativossa *Kk*:ssa *-s*:llä tai hengähdyksellä; *Suoj.* murteessa on edellisistä huomattava, että niillä, joissa *s*:n edessä on *i*, vartalon lopputavuet ovat *-ehe* eikä *-ihi*, esim. *kalťis, kallehen, huuvis huogehen;* jälkimäisissä taas hen-

gähdys ilmautuu ihan selvästi kuuluvana *h*:na, esim. *terveh, huoneh*. Tämä *h* ei muutu partitivossa *t*:ksi, vaan sanotaan: *hernehtä, luwehta, poigovehta* etc. Illativojen päätä on *-s*, tai yhtä usein *-h*, esim. *veneches* eli *veneheh, pordahis* eli *pordahih*.

B. Verroitelma.

Tämä eroaa kk:sta 1:o siinä kohdassa, että myös monitavuisissa laatusanoissa *a* ja *ä* komparativon päätteen edellä muuttuvat *e*:ksi, esim. *ravakembi, vägevembi*, vaan että toiselta puolen *ä* kaksitavuisessa sanavartalossa *enä* saman päätteen edellä pysyy: *enämbi;* 2:o siinä, että *pitkä* taivutetaan aivan sääntöjen mukaan: *pitkembi, pitkin;* 3:o siinä, että *lyhyt* vertaeltaessa saapi vartalon *lyhe-: lyhembi, lyhimmäs.*

Lukusanat.

Niistä ansaitsevat huomiota: *ńellä, seiţen,* (vart. *seitšeme-*) *kymmeń* (vart. *-mene-*), *tuhat,* jolla myös on muoto *tuhatta*: *kaks' tuhattoa, miljańi* miljona, sekä *enzimäńe,* joka myös kuuluu: *eizmäńe* ja *ezimäńe, ńellläs, seitšemes, yhtes* ja *kahtes toista, kolmatta* etc. (eikä *yhes, kahes*).

Toine on essivossa: *toissa.*

Kymmen tavallisesti ei ota liittoisissa luvuissa mitään partitivon päätettä, siis: *kaks'kymmen, kakstoistkymmen;* kuitenkin olen kirjoittanut muistoon myös: *kolme kymmendä.*

Kk:ssä kardinaleista (pää-lukusanoista) johdettujen adverbioin sijassa, päätteellä *-sti,* käyttää S:n murre näiden kardinalein monikon prolativoja: *kahitši, kolmitši, ńellitši* — *kymmeńitši* kahdesti j. n. e.

Murtolukuja kuulin ainoasti kerran merkittävän yhdellä sanalla: *kolmanneksin* = $^1/_3$ kullekin; muutoin käytettiin sana *oza* tai *lozingo* järjestysluvun kanssa: *kolmaz ozingo.*

Asemosana.

Personallisia asemosanoja ovat: *mie, sie, häin;* monikon nominativossa *myö, työ, hyö,* ja nämä taivutetaan monikossa aivan yhdellä tapaa, jonka tähden ainoastaan 1 personan monikko on tässä alempana otettu kaavaan.

	Yksikkö.			Monikko.
Nom.	*Mie*	*Sie*	*Häin*	*Myö*
Part.			*Händä*	*Meidä*
Acc.	*Milma(ń)*	*Silma(s)*		
Gen.	*Miun*	*Siun*	*Hänen*	*Meän*
Iness.	*Mius(sa)*	*Sius(sa)*	*Häne(sä)*	*Meis(sä)*
Ill.	*Miuh*	*Siuh*	*Häneh*	*Meih*
Adess.	*Miul(a)*	*Siul(a)*	*Hänel(lä)*	*Meil(ä)*
Allat.	*Miuleń*	*Siules*	*Hänelleh*	

j. n. e.

II:ssä ne sijoitellaan seuraavalla tavalla.

Nom.	*Minä*	*Sinä*	*Myö*
Part.	*Minuo(dań)*	*Sinuo(das)*	*Meidy*
Gen.	*Minun*	*Sinun*	*Meijän*
Iness.	*Minus*	*Sinus*	
Illat.	*Minuh*	*Sinuh*	
Adess.	*Minul*	*Sinul*	
Allat.	*Minulleń*	*Sinulles*	

Asemosana *itze* kuuluu partitivossa täysinäisesti *itšiedä* asemoliitteiden kanssa, taikka lyhemmin *itšie* ilman asemoliitettä.

Osoittavia ovat: tämä, toa ja *se,* joiden eteen usein liitetään tavut *ne-* (kenties syntynyt Imperativosta *näe)* osoittavan merkityksen vahvistukseksi; siten saadaan *netämä, netoa* ja *neze.* Sijoittelu on seuraava:

Yksikkö.

Nom.	*Tämä*	*Toa*	*Se, neʒe*
Part.	*Tädä*	*Toada*	*Sidä, neʒidä*
Gen.	*Tämän*	*Toaŋ*	*Sen, neʒen*
Iness.	*Täs(sä)*	*Toas(sa)*	*Siidä, neʒis*
Illat.	*Täh*	*Toah*	*Sih, neʒih*
Adess.	*Täl(lä)*	*Toal(la)*	*Sil(lä), neʒil(lä)*

Monikko.

Nom.	*Nämä*	*Noa*	*Net, nene*
Part.	*Nämie*	*Naida*	*N'iidä, neńie.*
Gen.	*Nämien*	*Naijen*	*N'iijen, neńien*
Iness.	*Nämis(sä)*	*Nais(sa)*	*N'iis(sä), neńiis*
Illat.	*Nämih*	*Naih*	*N'iih, neńiih*
Adess.	*Nämil*	*Nail(la)*	*N'iil(lä), neńiil(lä)*

Adverbiollisilla muodoilla on myös vastineensa: *netiel(ä), neʒinne.*

Takakohtaisia ja *kysyväisiä* ovat: *mi, ken, ku* (ainoastaan sivusijoissa käytetty) ja *kudain* (vart. *kudama).*

Epämääräisistä huomattakoot: *mollembat* eli *mollen,* genit. *mollembien;* ja toinen muoto: *molleʼit,* part. *molleʼtʼiloi,* gen. *-loin.* Vielä: *kumbaŋegi* eli *kudaingi.* Ei kukaan, ei mikään, (mitään) merkitään näin: *ei ńi ken, ei ńi kudain (ku), ei ńi miitytʼ(tä),* vaan useammin ilman *ńi: ken ei käynyh, kuz ei dobroa rodʼinuhes,* taikka ilman *ei: nygöin muissa ńi ken,* nyt ei muista kukaan.

Asemoliitteilä käytetään jotensakin tiukasti. Niitä tavataan enimmiten semmoisissa sananparsissa, kuin *mielelleń* = mielellänі, *mielessäń,* adverbiollisissä allativoissa ja melkein aina liitettyinä laatusanaan *oma.* Ne ovat: 1:sen personan *-ńʼ(i),* 2:personan *-s* tai *-zi,* 3 personan *-h,* välistä illativojen perästä *-s* ja

sen edellä ääntiö (harvoin muu, kuin sidetavuen). Monikon 1 personan asemoliitettä ei tavata milloinkaan, 2 ja 3 personan liitteinä yksikön vastaavaiset. Esim. *Tämä teän on omas; jogo tul" toattois kod'ih. Heän on omah aitta. Omahah kod'ihes* eli *kod'ehes. Mielelleń magoan.*

Tehdikkö.

Käytelmä on vaillinaisempi, kuin *Kk*:n; siltä puuttuu seuraavat muodot: *monikon 3 persona,* jonka sijassa käytetään yksikön 3 personaa, tahi vastaavaa tekotapaa ja aikaa Passivossa jolloin kohdesana seisoo nominativossa taikka partivossa; *Optativo; 1 persona Imperativon monikkoa,* jonka sijassa käytetään yksikön 3 personaa: *puonnemma ga puotkah; Substantivon I translativo,* jonka asemesta infinitivo seisoo, esim. *toin vettä siun juuva; instruct. Subst. II;* kaikki *Substantivon III* muodot, paitsi *iness., illat.* ja *ablat* sekä *Subst. V* Aktivossa. Passivossa taas: *Optativo* ja *Substantivo.* (Tämä viimeinen puute on vaan yksi todistus lisäksi, ettei Eurénin kieloppiin pantu *moni*-muotoinen Substantivus Passivi oli Suomen kielen mukainen).

Sitä vastoin on käytelmällä muoto, jota ei löydy *Kk*:ssa: Passivon Adjektivon II partitivon asemesta käytetään yhteen vedettynä aikalauseena II ja III luokan tehdiköistä muoto, joka saadaan siten että pääte *-huo, -hyö* liitetään tehdikön vartaloon: *toine päivä syndyhyö; peittää syöttähyö, kirjan ottahuo.*

Paitsi sitä käytetään Konditionalin perfektona muutamille tehdiköille, niinkuin *pideä, olla, andoa, noussa,* vastaavain Freqventativoin imperfektoa: *sih pidel" männä* (olisi pitänyt), *siid oletteł* (= olisi ollut) *hyvä tulla; Jumal' andel"* (olisi antanut); *nouzettelin, g'ed vie olluh teäl* (olisin noussut, vaan etc.). Substantivon V adessivon sijassa asemoliitteen ja tehdikön *olen* kanssa käyttävät muutamat tehdiköt imperfektossa muotoa johtopäätteellä *-ksendele; nouzeksendelin, havaiłuksendelin, hebo peäzeksendel"*

vällleh (= olin nousemaisillani etc.) Substantivon III ynnä genitivon asemesta käytetään Adj. II Passivi tämän sijan kanssa: *meän laittu silda, minun pannut kublukset* (= meidän laittama, minun panemat).

Yksikön 3 personan pääte *-ee*, joka löytyy aina Koncessivossa sekä V luokan presensissä, muuttuu *-oo*:ksi, *-öö*:ksi: *juonoo, pezöö.* Monikon 2 ja 3 personan päätteet ovat *-mma, -mmä* ja *-tta, -ttä; tuomma, lykkeämmä, kossetta, etittä.* Imperativon yksikön 3 persona Aktivossa sekä Indikativo ja Koncessivo Passivossa päättyvät, niinknin ennen on mainittu *h*:lla, jonka edellä on lyhyt ääntiö. Imperativon monikon 2 personan päätteessä seisoo *oa, eä Kk*:n päätteitten *-aalle, -äälle* sijassa: *tuogoa, lendäkkeä.*

Mitä Imperativon *k*:hon tulee, niin se muuttuu I luokassa kahden ääntiön ja V luokassa *l*:n, *n*:n *r*:n perästä *g*:ksi: *soagoa, pangah, purgah, tulgoa,* ja kerrotaan II, III ja IV luokassa, pehmennystä vaikuttamatta edellisessä tavuessa, joka kuitenkin tämän kertaomisen kautta tulee suljetuksi: *kiškokkah* (vaan yksikön 2 personassa *kišš'o), kohottakkoa, etšikkeä.* VI luokassa seisoo myös *kk* tk:n sijassa, vaan siinä pehmenee edellinen kerake: *ollokkah* (ei *olgokkah), moakkoa.*

Passivon Konditionalilla on pääte *-is*, eikä *-isiin*, esim. *pestäis, viedäis,* ja Koncess. käyttää sekä päätettä *-neh* että *-noo, -nöö; juodanoo* ja *juodaneh.* Imperativus Passivi, joka kuitenkin useimmiten seisoo Aktivon monikon 3 personan sijassa, saadaan Koncessivosta niin että tavut *-has, -häs* pannaan *-neh* päätteen sijaan, ja tavataan enimmiten juuri koncessivon rinnalla. Esim. *tuldaneh, ga tuldahas,* jos tullaan, niin tultakoon; jos tulevat, niin tulkoot; *lykättäneh, ga lykättähäs.*

H. Konditionalin perfekto saadaan Aktivon Adjektivosta II siten, että *h*:n sijaan lykätään päätteet *-zin, -zit, -s, -zimma, -zitta.* Seuraavat muodot siitä olen kirjoittanut muistoon: I luok.

tuonnuzit, III luok. *jättänyzin, kiittänyzin*, V luok. *mennyzin, olluzit, ollus, tullus, peässys, mennys, mennyzimmö, -ttö*, VI luok. *moanuzit*. Niinkuin jo edellisestä osaksi voi päättää, kerrotaan *n* Adjektivossa II ja myös Koncessivossa I luokan ja väliin III:kin luokan Aktivossa; *vienneet, tuonnuh, revitännyh;* ja kaksinkertainen *n* tuloe yksinkertaiseksi VI luokassa: *moanuh*.

I.

Substantivoissa I ja II sekä Passivon presensissä katoaa *d* ja ympärillä olevien äänteiden kanssa menetellään säännön mukaan; esim. *juuva, viijessä, syyväh*. Sanat *soan* ja *jeän* lykkäävät taas *d*:n sijaan *h*:n: *soaha, jeähäh*.

Tehdiköt, joilla on päätteenä *-ițen* ja sen edellä ääntiö, ovat yhteiset tälle ja V luokalle; niille syntyy näet Aktivon Imperativon 3 persona yksikössä ja 2 p. monikossa, Substantivo ja koko Passivo sekä joskus Koncessivo ja Adj. II Aktivi tämän luokan tehdikköjen mukaan. *Starinoigah, -goa, haravoija, duumaijah, duumaidih* (II:ssa *duumaittih), igävöidänch, -dähäs, igävöidäis, iloinen* ja *iloinnen, iloinuh, iloinnuh*. Presensin yksikön 3 personata ei lisätä tavuella *-bi* eli *-vi*, vaan sitä vastoin pitentyy usein vartalon kaksoisääntiö kolmoisääntiöksi; niin olen huomannut *syöä* eli *syöo, juoa, vieö, voiji*. Tämä pitennys on epäilemättä juuri tuon *v*:n tavuessa *-vi* vaikuttama, sillä tässä *o*:ksi *ö*:ksi vielä pyrkivä *v* on V:ssä ja VI:ssa luokassa muuttunut selväksi ja aina kuuluvaksi *o*:ksi, *ö*:ksi; esim. *tuloo, häviö*. *Kävyö* emme voi pitää semmoisena pitennyksenä, vaan sana ilmautuu tässä, niinkuin ylempänä on osoitettu, supistumattomassa muodossa. Tämän sanan impf. kuuluu taas: *käin, käit* etc. ja Kondit. *käyzin*. Tämä viimeinen muoto on muiden tehdikköjen kanssa yhtävertainen, sillä tämän luokan sanoilla on Konditionalin päätteet: *-zin, -zit* j. n. e., esim. *syözin, jeäzit, viezi, tuozimma*.

II.

Konditionalin *i* löytyy (samaten kuin III:ssakin luokassa) ainoasti 3 personassa: *kiškois,* vaan sitä vastoin esim. *kyzyzin, kutšuzitta.* Muiden joukossa kuuluu tähän verba media (keskikohtaiset tehdiköt), joilla on kaksi muotoa: vartalon lopputavuet ovat *-udu, -ydy* taikka *-vu, -vy.* Edellistä käytetään ylimalkaan niille tehdikön personille, ajoille ja tekotavoille, joissa *d* ei pehmene; siis presensin 3 pers. ja Infinit. *huogauduo,* imperfekton 3 p. *huogaudui,* Imperat. *huogaudukkah, -dukkoa.* Missä taas *d* pehmennyksen kautta katoaa, pitäisi säännön mukaan lykätä *v* sisään kummankin *u*:n väliin, ja niin tapahtuukin joskus, esim. *toreuvuimma;* vaan tavallisesti käytetään toista muotoa, joka saadaan siten, että edellinen *u* muuttuu *v*:ksi. Esim. *loppevun, huogavuitta, andavu, heittävytäh, ei heittävytty.* Välistä valloittaa tämä jälkimäinen muoto edellisenkin alaa; esim. *huogavukkah, -vukkoa, huogavumah, huogavumiňe.* II:ssa *litšavuo, harjavut.*

III.

Päätteen *-anuh, -änyh* sijassa käyttää Adj. II Akt. välistä muodot *-aan, -ään: kattaan, löydään.* Imperfekton *i*:n edessä ja *l*:n, *n*:n, *r*:n taikka 2 ääntiön perästä ei *d* muutu milloinkaan *z*:ksi niinkuin *Kk*:ssä *t s*:ksi, vaan sanotaan: *veännällin, keännit, murdi, löyvimmä, t'iijiltä.*

Tähän kuuluvista tehdiköistä taipuvat *t'iedeä, roadoa, koadoa, pideä* ja *työndeä* säännöttömästi. Ensimmäisen verbon koko Passivossa seisoo *-ie Kk*:n, *iede*:n sijassa: *t'ieläh, ei t'ietä, t'iettih, t'ietävä, t'ietty.* *Roadoa* ja *koadoa* supistavat *Kk*:n *-aada-* ja *-aade--oa*:ksi: *roan, koamma, roatah,* ei *roata,* j. n. e. *Pideä* panee *-ie Kk*:n *-idän* ja *-ide*:n sijaan, esim. *pien, pietty. Työnnän* kuuluu Passivossa supistuneena: *työläh, työttih* j. n. e.

IV.

Sanassa *load'ie* on useimmin ainoastaan *-ai,* väliin kuitenkin myös *-oai,* missä *Kk*:llä on *aadi:* pres. ja impf. *lain, lait; lai, laitah, laittaneh,* vaan myös *loain, loait* j. n. e.

V.

T Infinitivossa ja Passivon presensissä sekä *n* Koncessivossa ja Aktivon Adjektivossa II muuttuvat myös *s*:ksi *s*:n perästä: *noussa, pessäh, noussen, pessyh.* Ne tehdiköt, jotka eivät heitä pois sideääntiötä *e,* muuttavat sen Passivon muodoissa: Ind. Koncess. Kondit. Imperat. *-ie*:ksi: *käskietäh, laskiettih, läht'iettäneh, särgiettäis, läht'iettähäs.*

Tähän kuuluvista tehdiköistä huomatkaamme:

Luonnon-ääniset päätteellä *-izen, -issa,* joilla ei milloinkaan ole pääte *-ajan, -ata,* niinkuin monessa muussa paikassa: *burizen, sorizoo, ťuhissah, kubizi.*

Tehdiköt päättellä *-iťen,* joista ne, joilla on tämän päätteen edellä kerake, kaikin muotoineen kuuluvat tähän luokkaan: *lukiťen, bl'eämitä, taritah, tarvinnoo.* (Ks. I luokkaa).

Tehdiköt *halgenen, katkenen, kirbonen, langenen* ja *upponen,* joita *Kk*:ssä ja välistä *S*:ssäkin kokonaan taivutetaan samoiten kuin VI luokan tehdiköt; mutta useammin niille syntyy Aktivon pres. impf. Kondit. Imperativon yksikön 2 persona ja Adj. I, niinkuin muille tehdiköille päätteellä *-nen;* esim. *upponen, halgenoo, kirbońi, langeńizi,* elä *uppone, katkeneva,* ynnä *uppuon, halgio* etc.

Säännöttömästi taivutetaan: *Tunnen,* joka aina supistaa Passivon Adjektivon I näin: *tuttava,* sekä useimmiten muutkin Passivon muodot: *tutah, ei tuta, tuttih, tuttaneh, tuttais, ei tuttu* — kuitenkin löytyy myös: *tundietah, ei tundieta, tundiettih* etc. ja *näen,* joka kuuluu Imperativossa *näkkäh, näkkeä;* Infinitivossa *nägie;* Passivon Indikativossa: *nägietäh, -ttih,* taikka *Kk*:n mukaan

(tarpeellisilla muutoksilla) *nähäh, nähtih.* Sanan *lähen* Imperat. on *läkkä, läkkeä,* ja Passivon impf. *lähtei,* — niinkuin myös *kässen: käskei;* esim. *käskei load'ie liedžu.*

Muist. Sanaa teen, tehdä ei käytetä ensinkään, vaan sen sijassa *roan* ja *lain. Kk:n* tehdikkö menen kuuluu *mänen* — *H:ssa menen.* Yksikön 3 pers. aputehdikköä *lienen* on *lienoo* eikä *lienöö* niinkuin muualla Karjalassa.

VI.

3 personassa presensin yksikköä ottavat ne sanat, joilla on sideääntiönä *e* taikka *i,* päätteen *-io, -iö: targio* (inf. *tarreta), kägiö (käetä), šuorio (šuorita), häviö (hävitä).* Imperfektossa ei oteta päätteitä *-sin, -sit* j. n. e., vaan ainoastaan *-in, -it* j. n. e., jonka päätteen edellä ääntiöt muuttuvat tavallisen säännön mukaan: *leikkain, lebäit, hävii, šuorii, olgoimma, kägeittä.* Kondit. ei synny päätteellä *-isi,* vaan ainoastaan *-si,* jonka edellä kaksoisääntiö pysyy: *olguozin, targiezimma.*

Muist. Sanan *magoan* Inf. on *moate.*

Itsekohtainen käytelmä, joka on Suojärven murteen mielenkyttävin omituisuus, ei ole täysinäinen: siltä puuttuu samat muodot kuin tavalliselta käytelmältäAktivossa ja Passivossa, ja paitsi sitä Imperativon monikon 2 p., kaikki Substantivon muodot, paitsi Subst. Inf., ja Adj. I Aktivossa; Passivossa: Imperat. ja Adj. I. Näiden muotojen asemesta käytetään tavallisen käytelmän vastaavia muotoja. Ja muuton täytyy muistuttaa että harvat tehdiköt ovat niinkään täysinäisiä, vaan useimmilla on ainoastaan muutamat itsekohtaiset muodot.

Tämän käytelmän mukaan taivutetaan: 1:o Uloskohtaisia tehdikköjä, kun ne käytetään itsekohtaisessa merkityksessä, joka käsitys *Kk:ssakin* osoitetaan eri päätteillä. Esim. *pezemmös,* pesein, *tungemmos* tunkein, *keändelemmös, riizummos, muutammos, kir-*

jutammos, kirjoitutan itseäni, sekä *kaţommos* ja *ozutammos* (adessivon kanssa) näytän (siltä ja siltä), olen (sen ja sen) näköinen.

2:o *Roimmos* ja *d'eävimmös*, jotka vastaavat venäläisiä: родиться ja явиться.

3:o Äkilliset tehdiköt (verba momentana), joilla on *Kk*:ssä pääte *-ahdan, -ähdän*, niinkuin *rapsahammos, kapsahammos herskahammos, rängähämmös, hairahammos.*

4:o Suuri jonkko tehdikköjä, jotka osoittavat ruumiin taikka sielun liikuntoa (liikutusta) tahi vaikutusta; semmoisia ovat: *hörkistelemmös, soahustelemmos, kuiduolemmos, täyttelemmös, pärissämmös, kumarrammos;* ja *iloi(-ţe-)mmos, igävöi(ţe)mmös, pahoittelemmos, ruguolemmos, pyrrimmös* ja *ajattelemmos.*

Tämän käytelmän päätteet ovat:

1 pers. yksikköä *-mmos, -mmös,*

2 „ „ *-ttos, -ttös,*

3 „ „ *-h,* usein presensissä, Konditionalissa ja Koncessivossa pidennetty päätteellä *-es.* Paitsi sitä löytyy presensillä pääte *-te,* jonka edellä oleva ääntiö silloin pitentyy *a oa*:ksi, *ä eä*:ksi, *e ie*:ksi ja *o uo*:ksi, — nähtävästi syntynyt sanasta *ţe* ite, jonka *i* on sulanut yhteen edellisen ääntiön kanssa, samoin kuin sanoissa *moaniţen* mainitsen, ja *ruguolemmos* rukoelen. Tätä päätettä seuraa vielä usein *-h,* liikainen asemoliite; ja liikasanaisuus tulee kaksinkertaiseksi tehdiköissä, joilla on pääte *-ţen,* esim. *iloiţen,* joka presensin yksikön 3 personassa usein kuuluu *iloiţieleh* (iloo — itse — it(s)e-nsä), jossa jokainen sanan 3 viimisestä jäsenestä riittäisi osoittamaan itsekohtaista käsitystä.

1 pers. monikkoa *-mmokseh, -mmökseh*

2 „ „ *-ttokseh, -ttökseh*

2 „ Imperativon yksikköä *-te,* jonka edellä oleva ääntiö samoin kuin presensissä pitentyy kaksoisääntiöksi. Tätä muotoa käytetään myös epäävässä tehdikössä.

3 persona Imperativon monikkoa, Aktivon Adj. II, sekä Passivon pres. impf., ja Koncess. saavat lisäyksen *-s* ja sen eteen *a, ä,* kun *h*:n edessä on *a, ä,* vaan muuten *-e*.

Substantivossa I pitentyy tavallinen muoto päätteellä *-kse,*

Passivon Adj. II liittää päätteen *-hes,* tavallisen *u. y.* Passivon Kondit. lykkää päätteen *-hais, -häis* päätteen *-is* sijaan.

Esimerkki.

Aktivo.

Presens.	Imperfekto.	Koncessivo.
Keändelemmös	*Keändelimmös*	*Keännellemmös*
Keändelettös	— *littös*	— *lettös*
Keändeleh(es) / *Keändelicteh(es)*	— *lih*	— *leh(es)*
Keändelemmökseh	— *limmökseh*	— *lemmökseh*
Keändelettökseh	— *littökseh*	— *lettökseh*

Konditionalis.	Imperativo.	Adjektivo II.
Keändelizimmös	*Keändeliete*	*Keännellyhes*
— *zittös*	*Keännelgähäs*	
— *zih(es)*		
— *zimmökseh*	Infinitivo.	
— *zittökseh*	*Keännellähse*	

Passivo

(jolla kuitenkin ei milloinkaan ole Passivon merkitystä)

Presens.	Imperfekto.	Koncessivo.
Keännellähäs	*Keänneldihes.*	*Keänneldänehes*

Konditionalis.	Adjektivo II.
Keänneldähäis	*Keänneldyhes*

Epäävä käyttely; esim. *En keändeliete, Elä keändeliete, en keändelizih, hyö ei keännellähäs.*

Muist. Välistä syntyy Imperativon yksikön 2 pers. niinkuin *Kk*:n itsekohtaisessa käyttelyssä: *jaksai, deävei*, j. n. e.

Roimmos, jonka vartalo on *rod'i*, kuuluu presensin yksikön 3 personassa *roih* ja *roite,* ynnä *rod'iete.*

Epäävästä käyttelystä mainitkaamme että kieltosana usein asetetaan tehdikön perään, esim. *lähe emmä, voi ei;* että Imperat. sanasta *en* on *elä* — II:ssa *älä,* ja että Preteritossa tehtyyn kysymykseen usein vastatataan epäävästi presensillä: *kedä on käynyh? Ei käy ńi ken.*

Liitesanukoista puuttuu -ka, -kä, jonka sijassa käytetään *-ko, -kö (go-gö)* esim. *eigo — eigo,* eikä — eikä sekä *-kaan, -kään,* jonka sijassa seisoo *-ki, -gi: ei häigi* ei hänkään.

Sidesanat ovat, paitsi *kuin, vai,* vaan, *ka, ga* niin, vaan, kaikki venäläiset: *požaalui* kenties, *libo* taikka, *hot* ehkä, *što* että, *a,* mutta, *i* ja, myös.

Taivutuskaavioita.

Sijoitelma I.

	Yksikkö.		Monikko.	
N.	*Moa*	*Hobie*	*Moat*	*Hobiet*
P.	*Moada*	*Hobieda*	*Maida* *Moaloi*	*Hobeida (Hobieloi, II.)*
G.	*Moan*	*Hobien*	*Maijen* *Moaloin*	*Hobein (Hobieloin)*
In.	*Moas(sa)*	*Hobies(sa)*	*Mais(sa)* *Moalois(sa)*	*Hobeis(sa)* *(Hobielois)*
Il.	*Moah*	*Hobieh*	*Maih* *Moaloih*	*Hobeih (Hobieloih)*
Ad.	*Moal(la)*	*Hobiel(la)*	*Mail(la)* *Moaloil(la)*	*Hobeil(la)* *(Hobieloil)*
Al.	*Moalleń, -s, -h*	*Hobielle(ń), -s, -h*	*Mailleń, -s, -h* *Moaloilleń, -s, -h*	*Hobeilleń, -s-h* *(II:loill., -s, -h)*
Ab.	*Moatta*	*Hobietta*	*Maitta* *Moaloitta*	*Hobeitta (Hobieloita)*
Pr.	—	—	*Maitši*	—
Tr.	*Moaksi*	*Hobieksi*	*Maiksi* *Moaloiksi*	*Hobeiksi* *(Hobieloiks)*
Es.	*Moana*	*Hobiena*	*Maina* *Moaloina*	*Hobeina* *(Hobieloin)*

II.

	Yksikkö.		Monikko.	
Nom.	*Löttö* *Löttöi* *Lötöi*	*Paivu*	*Lötöit*	*Paivut*
Part.	*Löttöi(dä)*	*Paivuo*	*Löttölöi*	*Paivuloi*
Gen.	*Lötöin*	*Paivun*	*Löttölöin*	*Paivuloin*
Iness.	*Lötöis(sä)*	*Paivus(sa)*	*Löttölöis(sä)*	*Paivulois(sa)*
Illat.	*Löttöih*	*Paivuh*	*Löttölöih*	*Paivuloih*

III.

	Yksikkö.		Monikko.	
Nom.	*Nahka*	*Pitkin*	*Nahkat*	*Pitkimmät [-bät]*
Part.	*Nahkoa*	*Pitkindä*	*Nahkoi*	*Pitkimbie*
Gen.	*Nahkan*	*Pitkimmän [-bän, H.]*	*Nahkoin*	*Pitkimbien*
Iness.	*Nahkas(sa)*	*Pitkimmäs(sä) [-bäs]*	*Nahkois(sa)*	*Pitkimmis(sä) [-bis]*
Illat.	*Nahkah*	*Pitkimbäh*	*Nahkoih*	*Pitkimbih*

IV.

	Yksikkö.	Monikko.
Nom.	*Pätši*	*Päţit*
Part.	*Pätšie*	*Pätšilöi*
Gen.	*Päţin*	*Pätšilöin*
Iness.	*Päţis(sä)*	*Pätšilöis(sä)*
Illat.	*Pätših*	*Pätšilöih*

V.

	Yksikkö.		Monikko.	
Nom.	*Kylgi*	*Välites*	*Kyllet*	*Välitekset*
Part.	*Kylgie*	*Välitestä*	*(Kylgie), Ky'gilöi*	*Väliteksie.*
Gen.	*Kyllen*	*Väliteksen*	*Kylgien, Kylgilöin*	*Väliteksien.*
Iness.	*Kylles(sä)*	*Välitekses(sä)*	*Kyllis(sä) Kylgilöis(sä)*	*Väliteksis(sä)*
Illat.	*Kylgeh*	*Välitekseh*	*Kylgih, Kylgilöih*	*Väliteksih*
Prol.	—	—	*Kyllitši*	—

VI.

Yksikkö.

Nom.	*Roaje*	*Kallis*	*Orih*
Part.	*Roajetta*	*Kallista*	*Orihta*
Gen.	*Roadien*	*Kallehen*	*Orihen*
Iness.	*Roadies(sa)*	*Kalleh̆es(sa)*	*Orihes(sa)*
Illat.	*Roadieh*	*Kallehes, -h*	*Orihes, -h*

Monikko.

Nom.	*Roadiet*	*Kallehet*	*Orihet*
Part.	*Roadeida*	*Kallehie*	*Orihie*
Gen.	*Roadein*	*Kallehien*	*Orihien*
Iness.	*Roadeis(sa)*	*Kallehis(sa)*	*Orihis(sa)*
Illat.	*Roadeih*	*Kallehis, -h*	*Orihis, -h*

Käytelmä I.

Aktivo.

Indikativo

Presens.	Imperfekto.	Konecssivo.
Syön	*Söin*	*Syönen*
Syöt	*Söit*	*Syönet*
Syö(ä eli *-o = -v)*	*Söi*	*Syönöö*
Syömmä	*Söimmä*	*Syönemmä*
Syöttä	*Söittä*	*Syönettä*

Konditionalis.	Imperativo.	Substantivo.
Syözin	—	I Inf. *Syyvä*
Syözit	*Syö*	II Iness. *Syyves(sä)*
Syözi	*Syögäh*	**Adjektivo.**
Syözimmä	—	I. *Syövä*
Syözittä	*Syögeä*	II. *Syönyh*

Passivo.

Presens.	Impf.	Koncess.	Kondit.	Imperat.	Adjekt.
Syyvăh	*Syödih*	*Syödänch* *Syödänöö*	*Syödäis*	*Syödähäs*	I. *Syödävä* II *Syödy*

II.

Aktivo.

Pres.	Impf.	Koncess.
Kiššon Heittävyn	*Kiššon Heittävyin*	*KiškonenHeittäydynen*
Kiššot Heittävyt	*Kiššoit Heittävyit*	*Kiškonet Heittäydynet*
Kiškoo Heittäydyö (-dyy)	*Kiškoi Heittäydyi*	*Ktskonoo Heittäydynöö*
Kiššoma Heittävymmä	*Kiššoimma Heittävyimmä*	*Kiškonemma Heittäydynemmä*
Kiššotta Heittävyttä	*Kiššoitta Heittävyittä*	*Kiškonetta Heittäydynettä*

Kondit.	Imperat.	Subst.
Kiškozin Heittäydyzin	—	*1 Kiškuo Heittäydyö*
Kiškozit Heittäydyzit	*Kiššo Heittävy*	*2 Kiškojes(sa) Heittäydyjes(sä)*
Kiškois Heittäydyis	*Kiškokkah Heittäydykkäh*	Adj.
Kiškozimma Heittäydyzimmä	—	*1 Kiškova Heittäydyvä*
Kiškozitta Heittäydyzittä	*Kiškokkoa Heittäydykkeä*	*2 Kiškonuh Heittäydynyh*

Passivo.

Pres.	Impf.	Koncess.	Kondit.	Imperat.
Kiššotah	*Kiššottih*	*Kiššotta* { *-neh* / *-noo*	*Kiššottais*	*Kiššottahas*
Heittävytäh	*Heittävyttih*	*Heittävyttä* { *-neh* / *-nöö*	*Heittävyttäis*	*Heittävyttähäs*

Adjektivo.

1 Kiššottava (Heittävyttävä)
2 Kiššottu Heittävytty
Kiškohuo Heittäydyhyö (partit.)

III.

Aktivo.

Indikativo.		Koncess.	Kondit.	Imperat.
Presens.	Imperf.			
Murran	*Murrin*	*Murdanen*	*Murdazin*	
Murrat	*Murrit*	*Murdanet*	*Murdazit*	*Murra*
Murdoa(-daa)	*Murdi*	*Murdanoo*	*Murdais*	*Murdakkah*
Murramma	*Murrimma*	*Murdanemma*	*Murdazimma*	
Murratta	*Murritta*	*Murdanetta*	*Murdazitta*	*Murdakkoa*

Substantivo.	Adjektivo.
1 Murdoa	*1 Murdava*
2 Murdajes(sa)	*2* { *Murdanuh* / *Murdaan*

Passivo.

Indikat.	Koncess.	Kondit.	Imper.	Adjekt.
Pr. *Murretah* / Im. *Murretlih*	*Murretta* -*neh* / -*noo*	*Murrettais*	*Murrettahas*	*1 Murrettavu* / *2 Murrettu* / *(Murdahuo,* partit.)

IV.

Aktivo.

Indikativo.			
Presens.	Imperf.	Koncess.	Kondit.
L'äžin	*L'äžin*	*L'äžinen*	*L'äžizin*
L'äžit	*L'äžit*	*L'äžinet*	*L'äžizit*
L'äžie (-žii)	*L'äži*	*L'äžinöö*	*L'äžizi*
L'äžimmä	*L'äžimmä*	*L'äžinemmä*	*L'äžizimmä*
L'äžittä	*L'äžittä*	*L'äžinettä*	*L'äžizittä*

Imperat.	Subst.	Adjekt.
—	1 *L'äžie*	1 *L'äživä*
L'äži	2 *L'äžijes(sä)*	2 *L'äžinyh*
L'äžikkeä		
—		
L'äžikkeä		

Passivo.

Presens.	Imperf.	Koncess.	Kondit.	Imperat.	Adjekt.
L'äžitäh	*L'äžittih*	*L'äžittä* -*neh* -*nöö*	*L'äžittäis*	*L'äžittähäs*	(1 *L'äžittävä*) 2 *L'äžilty*

V.

Aktivo.

Presens.		Imperfekto.		Koncessivo.	
Pezen	*Lassen*	*Pezin*	*Lassin*	*Pessen*	*Laskenen*
Pezet	*Lasset*	*Pezit*	*Lassit*	*Pesset*	*Laskenet*
Pezöö	*Laskoo*	*Pezi*	*Laski*	*Pessöö*	*Laskenoo*
Pezemmä	*Lassemma*	*Pezimmä*	*Lassimma*	*Pessemmä*	*Laskenemma*
Pezettä	*Lassetta*	*Pezittä*	*Lassitta*	*Pessettä*	*Laskenetta*

Konditionalis.		Imperativo.		Substantivo.	Adjektivo.
Pezizin	*Laskizin*	—	—	1 *Pessä Laskie*	1 *Pezevä Laskeva*
Pezizit	*Laskizit*	*Peze*	*Lasse*	2 *Pesses(sä) Laskijes(sa)*	2 *Pessyh Laskenuh*
Pezizi	*Laskizi*	*Peskäh*	*Laskekah*		
Pezizimmä	*Laskizimma*	—	—		
Peziziltä	*Laskizitta*	*Peskeä*	*Laskekkoa*		

Passivo.

Pres.	Impf.	Koncess.	Kondit.
Pessdh	*Pestih*	*Pestäneh* *-nöö*	*Pestäis*
Laskietah	*Laskiettih*	*Laskietta* *-neh* *-noo*	*Laskiettais*

Imperat.	Adjektivo.	
Pestähäs	1 { *Pestävä*	2 { *Pesty*
Laskiettahas	*Lassettava*	*Lassettu*

VII.

Aktivo.

Indikativo.

Presens.	Impf.	Koncess.	Kondit.
Purgoan	*Purgain*	*Purrannen*	*Purgoazin*
Purgoat	*Purgait*	*Purrannet*	*Purgoazit*
Purgoa	*Purgai*	*Purrannoo*	*Purgoazi*
Purgoamma	*Purgaimma*	*Purrannemma*	*Purgoazimma*
Purgoatta	*Purgaitta*	*Purrannetta*	*Purgoazitta*

Imperat.	Subst.	Adjekt.
—	1 *Purrata*	1 *Purgoava*
Purra	2 *Purratessa*	2 *Purrannuh*
Purrakkah		
Purrakkoa		

Passivo.

Presens.	Impf.	Koncess.	Kondit.	Imperat.	Adjekt.
Purratah	*Purrattih*	*Purratta* *-neh* *-noo*	*Purrattais*	*Purratahas*	1 *Purrattava* 2 *Purrattu*

II. Kielennäytteitä.

I. Pohjois- eli varsinainen Suojärven murre.

1. Hukkala („Pogosta“).

Iivan Besšaslivoi [1]) Dvoŕaźin [2]) kuutta kuźingasta, seiʒendä soarie kuundeľ', kuz ei dobroa [3]) hänelleh roď'inuhes. Ainoz oli jauhomas; kivi kirguo jauhojes: „Kieva [4]) dobroa, Kieva dobroa“. Iläin lähtöö Kievah, Kiioskoil [5]) kźeäzäl [5]) pyrgiete: „Ota milma roaď'ieh“. „Midä oled roadanuh ennen?“ „Jauhomaz olen olluh;“ dai häin paźi jauhomah. Iläin jauho', ei hyväksi kaʒo roaduo sidä; lähl' eäreh siidä, lähti metšäh astumah; männöö gluźoih [6]) korbeh. Sielä yhtyy koď'i hänelleh, ylen hyvä kodi; männöö koď'ih sih, sih on stola [7]) azetettu, syömistä juomista kaiken jytyttä sih oli pandu; midä moal olloo, sidä i siid on. Iläin otti söi ńäppäi, kummaistagi vähäzen otti, sih i vatša täydyi. Iörkistelih siid', katšoo: tuloo kakstoistkymmen ńeijistä; häin peittyö päʒin alla, uśatkoin [8]) piettäväh luokkoh tungieteh. N'eiď'izet tullah perť'ť'ih; ohohl täh on iźelhmizen roduo käynyh. Davai händ' etšimäh; eʒittih eʒittih, ei voidu löydeä. Kirguo ńeiď'iźe: „Olled vanhemb' itšie urošʒura, toatoiks' tervehäu; naišʒur' olled vanhemb' itsie, moamoiks' tervehän; iʒenigähiź' olled urošʒura, sulhazeks' tervehän; naišʒur' olled iʒenigähiźe, sizäreks' tervehän; olled nuoremb' itšie urošʒura, veľleks' tervehän; naišʒura olled

[1]) Onnetoin. [2]) Aatelismies. [3]) Hyvää, etua. [4]) Wenäjän kaupunki Кіевъ. [5]) Кіевскій князь, Kievan ruhtinas. [6]) Tiheä, sakea, synkkä. [7]) Столъ, pöytä. [8]) Ухватка, käsitemppu, patakoukku.

nuoremb' itšie, tyttäreks' tervehän". Ei ďeäviete. Toizeh kerdah kirguo: „— — — — —"; ei ďeäviete. I kolmandeh kerdah kirgui „— — — —" siidä ďeävih. Ruvettih igie ǯotaimah, yhen igähizet; ottoa hänen sulhazeks', roďih hänelleh eleä hyvä ylen. —

Eletäh, ollah. Siidä tuloo heilä proažžikka Blahveščenja [9]). Istuo pahal mielin mies, muǯoi kyzyö: „Midä olet, miez armas, pahal mielin?" „Olen: proažžikka meil on vuuvez [10]) vuodehižže [10]), Kievas kirikkyö pietäh, sluužitah [11]). „Ilmoittoago männä siulas, miez armas?" „Ilmoittais, k' ei soa peässä". Služantkoil käskköö (muǯoi): „Mängeä tuotta hevon da brujat, kudamoe toatto pidi vuuves kerran, kuudamal hevol ajo vuuves kerran!". Mändih tuodih hebo (da brujat). „Šuorie miez armas, mäne aja nyt!" Lähti ajamah, kaǯotah Kievassa, nouzoo koilizes päin, kuin zoŕatähti roun' [12]). No i tuloo kirikön pihal, sido' hevon patšahas, kai piha valgoi; rahvas kaǯotah. Kirikköh mäni, ni kuz ei nähty sobie moizie. Kirikös oli sluužban aijan, läht' eäreh, hevolla selgäh nouzi. Ei tuttu, mi häin miehin oli. Lähti koilizeh päin ajamah, mäni muǯoin luoksi.

Eleä, on; tuloo heilä Wirboi proažžikka. Istuo pahal mielin, muǯoi kyzyö: „Midä olet, miez armas, pahal mielin?" „On meilä proažžikka vuuvez vuodehižže Wirboi; Kievas kirikkyö pietäh, tuohuksed on jogahizel käez da vitšazet". „Ilmoittoago siules, miez armas, lähtie sinne?" „Ilmoittais, ka eibä soa peässä". „Peäzet". Käskköö služantkoil: „Mängeä tuotta hevon da brujat, kudamoa kahez vuuves kerran ajo hevol da kerran brujie peällä pidi (toatto")! Tuodih hebo, brujat; „No šuorie miez armas!" Suorii, nouzi hevolla selgäh, kaht' ozoa kaunehemb' oľ, kuin en-

[9]) Благовещение, Maarian ilmestyspäivä. [10]) Jota kerran vuodessa vietämme. [11]) Служить, palvella, pitää jumalanpalvelusta; josta sanat: sluužitan -ttoa, antaa tehtäväksi; sluužba (служба) palvelus, työ, Jumalanpalvelus; služantka (служанка) piika. [12]) Равно, samoin, ikään (kuin).

zimäin. Kievas kaǯotah: nouzoo ku' zoŕatähti kahta ozoa kaunehembi, kuin oli Blahveščenjana. Ajo' kirikön pihah, sido' hevon patšahas; sluužban aijan oli kirikös, rahvaz ei t'iijä mi häin on. Sluužba proiji [13]), lähti kiriköz eäreh, nouzi hevolla selgäh; lähti koilizeh päin ajamah, mäŕi muǯoin luo koď'ih. — Mänöö ńedäli [14]) aigoa, tuloo Äijä päivä. Suovattan' illal istuo pahal mielin, muǯoi kyzyö: „Midä olet, miez armas, pahal mielin?" „Meilä on proažńikka Kievassa vuuvez vuodehińe Äijä päivä; tuohuksien kera moďitah [15]), tuohukset jogahizel käez on; spoassoa [16]) vassatah, ymbäri kirikös käyväh, kristossitah jäitšeä [17]), suuda annetah". „Himoittaisk' siules, miez armas, männä sinne?" „Himottais, ga soa ei". Muǯoi sanoo: „Mintäh ei soa?" Služantkoil käskö: „Mängeä tuotta, kudamal toatto kolmez vuuvez ajo' hevol kerran, kudamie sobie kolmez vuuvez kerran peällä panettel' [18]), net sovat tuogǫa!" Käskö sulhazella: „šuorie miez armas!"

Šuorii, nouzi hevolla selgäh, lähti ajamah. Kievas kaǯotah, tuloo kuin tulipaǯaz rouno; kirikön pihah ajo', kaikki groada [19]) valgoi Kiioskoi kńeäzä läheksendel' kirikköh, myösty' järilleh (sanoi): „Mi nygöin ǯuudo [20]) tul'?" Hevon sido' (Iivana) patšahas, mäŕi kirikköh, kolme ozoa kaunehemb' ol', kuin enzimäin ol'. Kiioskoi kńeäzä mäŕ' jälles kirikköh; sluužba piettih, ruvettih kristossimah; kristossi jäiǯän papil, toizen kristossi Kiioskoil kńeäzäl, kolmaz jäitšä jäi. I nägi jäitšeä Kiioskoi kńeäzä kolmatta, kyzyö: „Ken sie olet?" — Sanoo: „Mie olen Iivan Bešslivoi Dvoŕazin". „Nygöin läkkä miun luo murginal!" „En lähe, muǯoi kutšu' koď'ih". „Lähtie pideä!" Kiioskoi kńeäzä sanoo. Ottoa dai lähtöö, mäŕ' murginal: syötteä, juottoa (kńeäzä) i (Iivana) veseldyö. Kńeäzä ottoa jäiǯän hänelleh, jäitšäh on kir-

[13]) Proijin, -jie, пройти, mennä sivuitse, kulua. [14]) Недѣля, viikko. [15]) Молить, rukoilla. [16]) Спасъ, Vapahtaja. [17]) Яицо, muna. [18]) Attractio = mängeä tuotta hevon, kudamal — — —, da brujat, kudamie — — —. [19]) Градъ, kaupunki. [20]) Ilme.

jutettu, mi olloo moalla ťudosvoa [21]). Katśoo kźeäzä jäitśeä; „Sie olet Iivan B. D. käennyh kirjuttoa yhez yös, mi olloo moalla rahvasta, mi linduo". „Viksi s' olen käennyh". Lähti koď'ih, tuloo muťoi vastah. „Midä oled miez armas pahal mielin?" „Nenga i nenga annettih sluužba: „Mi olloo moalla linduo, mi olloo rahvasta kai pideä yhez yös kirjuttoa; ed voine kirjuttoa, peäl eäreh". „E' ole se sluužba suuri", muťoi sanoo „lienoo slunžboa suuremboa". Se otti syötti juotti hänen. „Rubie moatel" sanoo. „Magoazit, ga peä on vassas". Muťoi sanoo: „Magoä iellehl" Käskköö služantkoil: „Mängeä kirjutatta, mi on moalla rahvasta, mi on moalla linduol" Kirjutettih kaikki.

Huondeksella nossattoa (muťoi): „Nouze miez armas, mäne soatat soarih [22]) kirjanl" Lähti soattamah, mäźi soattoi; katśoo kźeäzä kirjah, min verď on moalla rahvasta, min verď on linduo. Katśoo jäitśäh (sanoo): „Olet käennyh, min verď on moalla zvierie [23]), min verda moal on järvie, min verda järvilöiz on kaloa, olet käennyh kirjuttoa yhez yös". „Olen se viksi käennyh". Läht' ajamah koď'ih; muťoi tuloo vastah. „Midä olet, miez armas, pahalla mielin?" „Nenga i nenga annettih sluužba: „Mi olloo moalla zvierie, min verda moal on järvie, min verda järvilöiz on kaloa, kai pideä yhez yössä kirjuttoa, ed voine kirjuttoa, peäl eäreh". Ottoa syötteä juottoa hänen (muťoi) panoo moate; (Iivana) sanoo: „Rubiezit, ga peä on vassas. Sanoo (muťoi): „Magoa iellehl" Käskköö služantkoilla kirjuttoa, min verď on moalla zvierie j. n. e.; ne kirjutettih služantkat.

Huondeksella nossattoa: „Nouze miez armas, mäne soata soarih kirjal"

Soari katśoo kirjah, min verď on moalla zvierie j. n. e.,

---

[21]) Чудовище, kummitus. [22]) Царь, josta sanat: saťouna (царевна) tsaarin puoliso; sarskoi (царскій) tsaarillinen, tsaarin: sarsva, (царство) tsaarikunta. [23]) Звѣрь, peto — Suoj. karhu.

katšoo jäitšäh: „Olet käennyh load'ie liedžun samakatkan [24]), se liedzu eigo moaz, eigo taivahas“. Sanoo: „Olen se viksi käennyh“. „Se pideä load'ie yhez yös; ed voine load'ie, peäl eäreh“.

Lähti äjamah kod'ih; tuloo muŋoi vastah, „Midä oled miez ärmas pahal mielin?“ „Käskei load'ie liedžu samakatka yhez yös: „Ed voine load'ie, peäl eäreh“. Ottoa syötteä juottoa hänen; „Rubie moate!“ käskö. „Magoazit, ka peä on vassas“. „Magoa ielleh!“ Käskö služantkoil: „Mängeä laitta liedžun samakatkan, kudain liedžu eigo moaz, eigo taivahas“. Laittih liedžu.

Huondeksel nossattoa: „Nouze miez ärmas, mäne soata liedzu samakatka Kiioskoil k'eäzäl“. Ottoa liedžul jalgah kumardoateh. „Liedžu samakatka, elä heitä kal'l'ivol, elä heitä gluŋŋoih metšäh, elä heitä järveh; heitä puhtahalla suolla!“ Lähti soattamah ando' liedžun samakatkan. Ken täh liedžul istumah? Ei löyvy ni kedä istoudujoa, istoudukkah load'ija! Se load'ija istui, lähti liedžu taivazalah lekkumah.

K'eäzä algoa hänen mutšoi moaz'itella, tuodih eäreh meŋäs sielä; muŋoi ei mäz'is' k'eäzäl sillä, vuottaiz' ehz'istä sulhaista. Häi' liedžuu sielä kolmekymmendä vuotta, lykkeä (liedžu hänen) suollä lagiel. Muŋoilla hänen leikattih liekkarit tuska (= igävä) vaŋaz eäreh, se pandih jäiŋän sydämeh, jäitšä pandih sotkan sydämeh, sotka pandih jänöin sydämeh, jänöi pandih sundugah [25]), sunduga pandih meren randah särkkäh, kolmen sylen syvyöh. Siidä män' muŋoiks' k'eäzäl; kirikkölöis kuulevutettih: „Ken Ivan Bessaslivoida Dvoz'anoa maiz'innoo, sillä peä eäreh“. Kai patšahis kirjutettih.

Häin lähti suoda myöte astumah eäreh. Tuli roagaŋun poijad vastah: „Nämä nyt syön n'älgäpäivis, ku' Jumala ugod'itti [26]) vastah“. Rubei syömäh, roagaŋun poijad laittih pagina: „Elä syö

---

[24]) Самокатный, itsestänsä liikkuva, pyörivä. [25]) Сундукъ, ki stu. [26]) Verb. fact. sanasta ugod'in, die, (угодить), sattua.

Iivan B. D. meidä; tuutša tulemaz on, kata meidä kauhtanal, lienemmä myö siul hyväd vastah". Roagatšu tuloo hahittoa; „Oh poijad, ńälläz oletta, piišu [27]) rinnal on". „Elä moamoń' kosse händä, myö olizimma kuolluh viluh, häi kauhtanalla kattoi". „Lienemmä myö hyvät hänellä vastah". Läht' ielleh astumah; tuli haukan poijad vastah. „Nämä nyt syön, en syönyh roagaźun poigie paganoi, näm' on puhtahembazet". Laittih pagina haukan poijat: „Elä syö Iivan B. D. meidä, lienemmä myö siul hyväd vastah. Tuutša on tulemas, kata kauhtanal meidäl" Häi katto kauhtanal. Emä tuloo hahittoa lendeä; „Poijad, ńälläz oletta, piišu rinnal on". „Elä kosse moamoń' händä, häin kuin e' olis' kattaan kauhtanal, myö viluh olizimma kuolluh". „Hyvä ku katto', lienemmä myö hänellä hyväd vastah".

Läht' ielleh astumah, puuttui meren randah. Katšoo: hauvin on lietostanuh tuuli — meri näed hengästih [28]), haugi jäi kuival, sen lietosti sih liettiellä. „Näed, en syönyh paganoi roagaźun poigie da haukan poigie, Jumal' ando' puhtahan kalazen". Otti skimnoin [29]) veiźen kormeńissa, rubei hauvin bokkoa [30]) suomustamah. Haugi loaď'i paginan: „Elä syö Iivan B. D. milmań', työnnä milmań' mereh; lienen mie siula hyvä vastah". „Kui'ba mie siun työnnän?" „Katkoa kalu kangeksi, sillä vieretäl" Katkai kalun, loaď'i kangen, otti vieretti. Sai haugi meren randah, pöntästyi — bringahtoatehain kala, hyppeä — mereh se sinne šauvahtih. „Näed en syönyh, Jumal' andeľ", se sih mäńi. Läht' ielleh astumah.

Astui, Kiioskoih linnah puuttui, leskakkazeh mänöö. Leskakkańe linnal guźaitšoo, tuloo illalla kodih, kyzyö hänelleh: „Ken sie olet?" „Mie olen Iivan B. D." „Avoi syöttäi! [31]) Ei händ' anneta väljeä maińita; ken maińinnoo, sillä peä eäreh. Saźou-

---

[27]) Ищa, ravinto, ruoka. [28]) Merkitsee vuosta ja luodetta [29]) Kääntöpää. [30]) Бокъ, kylki. [31]) Святый, pyhä, pyhimys.

nalla nygöin tuska leikattih liekkarid eäreh, se pandih jäiźän sydämeh, jäitśä pandih sotkan sydämeh, sotka pandih jänöin sydämeh, jänöi pandih sundugah, sunduga pandih meren randah särkkäh — äbräz onhai' jyrkka, libo keykkäpeä — se pandih kolmen sylen syvyöh". „Eigo oliz', t'äd'öiźi, lomoa da labieda? Lähtizin oppizin kaivoa". Mänöö leskakkaźe, etśie labien da loman, hänelleh andoa. Häin lähti särkkäh, löydeä vereksen mullateksen; rubio kaivamah, löydeä sundugan, nostoa moalla yläh. Sydämissä [32]) jerźii [33]) lomalla, sunduga i leviö, jänöi puihkutti metśäh. Itköö hyhytteä sundugan peällä. „Näet, kuin annoin sydämellä väljän — ed nyt soa kädeh, kui' mäźi metśäh. Katśoo: roagatśu juoksoo hahittoa — leähätteä, kida kahalleh — jänöi hambahis. „Na Iivan B. D. jänöi täs, kuin et miun poigie syönyh!" Hänel ku puuttu' kädeh (sanoo): „Ed nygöin uiji [34]) źi kunne". Otti, paź' jallan jallan alla, toizen jallan kädeh, revitti rädžähytti; sotka puihkahtih lendoh. Itköö hyhytteä: „eihäi nyt tuo źi ken, ku' lehdoh mäź'. Katśoo, haukka lendeä hahittoa, sotka kynzissä. „Na Iivan B. D. kuin et syönyh miun poigie". Otti kädeh; „Ed nyd uiji źi kunne". Otti kyźissä kädeh, rädžähytti revitteä. Jäitśä kirboi särkällä, se lähti vieremäh, se mäźi mereh. Itköö hyhytteä: „eihäin nygöin źi ken tuo meressä". Katśoo: haugi tuloo, jäitśä hambahis. „Na Iivan B. D. täz jäitśä kuin ed milma syönyh".

Soattoa sen leskakkazen luoksi. Leskakkaźe kävyö linnah, ľuubie [35]) händä ylen äijäl saźouna. Iivan B. D. ruguolehez leskakkazella: „Etkö voi syötteä tädä jäitśeä saźounal?" Leskakkaźe sanoo: „Milma ľuubie ylen äijäl saźouna, engo voi moaźittoa tänne käymäh". Mänöö leskakkaźe saźounan luoksi, händä pyritteä: „Läkkä miun luoksi käymäh!" Saźouna sanoo hänelleh:

---

[32]) Vihoissaan. [33]) Дернуть, temmata, repiä. [34]) Учти, karata. [35]) Любить, rakastaa.

„Hot tullen huomen käymäh ennen puolipäiväistä“. Tuloo leskakkaʒe kod'ih. „Midä kuuluo t'äd'öiʒi liunah?“ „Kuuluo: kägei tulla huomen käymäh ennen puolipäiväistä. Nygöin mie paissan sen siul blinaziksi jäiʒän“. Loadie ńizuista blinoa.

Tuloo huondeksel saŕouna leskakkazen luo käymäh ennen puolda päiveä. Leskakkaʒe pań' torielkal blinazet; „Na syö nämie blinazie!“ „Olgah jo, ei pie syyvä; en mie tulluh syömmän täh käymäh, tulin siun elaigoa katśomah“. „Syö iellen nämie blinazie, opittele ehki!“ Ottoa ramnaista palazen, ylen hyvä oĺ' hänel magie se. No ottoa syö kaiken blinazen, dai toizen blinazen syö dai kolmannen blinazen syö i kaiken juodazen puhastoa. Hörkistih duumaimah [36]); lesk'akkaʒe kyzyö: „Midä sie duumaiʒet?“ Duumaiʒen, olis'k' eńńist' Iivan Besśaslivoida Dvoŕańinoa nähä vie“. „Johai kiellittä maiźitśemas, kirikkölöis kuulevutitta: „Ken händä maiźinnoo, sillä peä cäreh“. „Nyd häi kui täh löydyis'!“ Nyd rubei vatśa häneh palamah. „Kuin häin d'eävizihes, midä työ hänel load'izitta?“ „Hänen mie ottazin end'izelleh sulhazeks' i paźizimma hänen soariks'“. No häin ottoa d'eävieteh es. Tarttu' hänelleh kaglah; „Tulid miez armas!“ Mänöö kod'ihes saŕouna ottoa sarskoit sovat, andoa hänelleh peällä panna. Lähtietäh käekkäh astumah: soari katśoo: tuloo saŕouna käekkäh mužikan kera, sarskoit sovat peäl on. Häi hyppeä vastah, kyzyö: „Ken neʒe siulaz on?“ Se on miula vanha mies, Iivan B. D.“ Soari pöllästyi; saŕouna sano': „Elä pöllässy, nengozet sluužbat sluužitit miehellä; nygöin händä panemma soariks. Vanha soari ubehil händäh, särgietäh [37]), dostalit [38]) kiveh kuvotah [39]), da siidä Iivan Besśaslivoi Dvoŕańin peäzi kuźingahaks', siid ijän peäh sai eli siidä, bladaitśi [40]) saŕsvoa.

A miuleń' pohjattomal stokanal viinoa annettih, sieglal

---

[36]) Думать, ajatella. [37]) = oriille häntään sidottaan ja säretään runnellaan. [38]) Доставать, tähteet. [39]) Kivirauniоon kätketään. [40]) Владѣть, hallita, vallita.

olutta; syömeä juomoa oli kylläl kaiken jytyttä, viluo vettä jälginäzeks' piiroatahasta zakuskaks [41]). Siidä vie annettih kyyď'i koď'ih tulla: heb' annettih vahaźe, saduli nagrehiźe pťeťťi hernehiźe. Siidä tulles pappilan piigaraiśśat koď'i sytytettih, milma kuźuttih peästämäh. Mie mäźin peästämäh sih, hevon sivoin patśahas, se puuttui lähillä siduo tulipaluo, sen tuli räkitti, se sih suď' ravahtih; poźit syödih saduď', kanad źokittih pťeťťi, da loppumatka pidi jallan astuo koď'ih.

2. Hukkala.

On mužikalla kaksi poigoa da kolmas tytär. Siidä tuloo Woron Woronoviź da varrastoa tyttären eäreh. Siid' lähtöö vanhin poiga etśimäh sizärdä, tuloo hebozien paimoid vastah; „Kenen nämä paimoid ollah?“ kyzyö. Paimoid: „Voron Woronoviźan; emmä varoa“, sanoo, „soarie, emmä varoa źi bajarie; yhtä varoamma Osippoa Wuiźobroa, vie on moalla syndymättä ilmalla igäydymättä“. Lähti ielleh astumah, tuloo lehmien paimoid vastah. Kyzyö: „Kenen nämä paimoid ollah?“ Paimoid on Woron Woronoviźan; „Emmä varoa j. n. e.“ Läht' ielleh astumah; tuloo lambahein paimoid vastah: „Kenen j. n. e.

Mänöö ielleh, sen väyn luo puuttuo W. W-an. Sizär koiz on, väy e' ole koiś, sizär sanoo: „Tulid veikoi pahah t'ilah tänne; nyt silma hävittöä pois“. Tuli väy koď'ih; „Terveh źeälällal“ Ando kättä źeälällä, käen katkai pois loškai. Sizärel sanoo: „Eźi syyvä źeäläl da miuleźi'. Toi sieroa da kovazinda stolal kämahutti; ruvettih syömäh. N'eälä ei voi syyvä sieroi źiidä, väy se syö, tuli vai śaugoa hambahis. Sierad ne loppih dai kovazimet, dai źeälän söi myödäh.

Lähtöö toine veďťi etśimäh sizärdä; astuo astuo, tuloo heboloin paimoid vastah j. n. e.; tuloo lehmien paimoid j. n. e.; tuloo lambahien paimoid vastah j. n. e.

[41]) Päällisruoka, makeaiset.

Siid astuo, astuo, puuttuo W. W-an kod'ih. Sizär sanoo: „Tulid veikoi rukka pahoin tänne; nyt siun hävitteä pois“. Tuli väy kod'ih; „Terveh ńeälälläl“ Ando kättä, otti käen katkai; käsk' akal, etśie syyvä. Toi sieroa da kovazinda kamahutti, ruvettih syömäh. N'eälä ei voi syyvä, häi syö, vai tuli śaugoa hambahis. Söi, söi, loppih kovazimet, dai ńeälän söi myödäh.

No teällä koissa ukolla syndyö kolmas poiga, roih ńimi Osippa Wuiźobra. Kazvoa puoźigäzeks' micheks: isällä kyzyö: „Vieg' oli perehta siula enämbi?“ „Oli poigaź' perehta: kaksi poigoa, kolmas tytär; tyttären otti W. W. varrasti. Vanhembi poiga enzimäin lähti etśimäh, se sinne hävii; siidä lähti toine poiga etśimäh dai se sinne hävii“. „No lähen mie toatto, etśimäh sizärdä“. Izä sanoo: „Elä lähe poigaź', i sie häviet sinne. „Mie lähen, toatto, hävinnen, ga hävikkähl“ Nu i lähtöö; astui, astui, tuloo heboloin paimoid vastah; kyzyö: „Kenen nämä paimoid ollah?“ Paimoid on W. W-an; „Emmä varoa soarie, emmä ńi bajarie; yhtä varoamma Osippoa Wuiźobroa, jo on moalla syndynyh ilmalla igäydynyh“. Iläin ottoa dai tappoa ne paimoid; läht' ielleh astumah. Tuloo lehmien paimoid vastah — — — läht' ielleh astumah. Tuloo lambahien paimoid vastah; „Kenen nene paimoid ollah?“ — — No ottoa da tappoa ne paimoid räigeä; läht' ielleh astumah, puuttuo W. W-n kodih. Wäy se e' ole kois, sizär kyzyö: „Ken sie olet?“ „Olen nenga i nenga nengozen mužikan poiga“. „Kunne sie mänet?„ „Mänen sizärdä etśimäh, da veźźie kaksi hävii tänne“. „No tulid veikoi rukka pahoin tänne i sie; mie olen teän sizär, dai siun hävitteä tänne“. „En mie varoa hävitändeä“. Tuloo W. W. kodih; „kenen tämä miez on?“ Akka sanoo: „Se on ńeälä siula kolmas, miun veźźi“. Andoa kättä ńeälälläl; „Terveh ńeälälläl“ Otti murraldi kättä, ei se käzi katkennuh; murraldi ńeälä väyn kättä vastah, väyn käzi katkeź'. Seändynyöks' tuli se väy; „Eśi syyvä tereämbähl“ rängähteäte akan peäl. Akka toi sieroa da kovazinda stolal loma-

hutti. „Rubie ńeälä syömäh nyt täh!“ Ruvettih syömäh; väy syö kovazimen, ńeälä syö kaksi; syödih syödih, kovazimet da sierad loppih. N'eälä kyzyö väyllä: „tuo syyvä vie täh!“ Otetah torevutah, ńeälä tappoa väyn, sizärel sanoo: Läkkä nyt koď'ih!“ „Lähen veikoi rukka“. Eluo otetah, kuldoa da hobieda kyllällä, mi voiah kandoa. Tullah izän luo, izä ihastuo; „Poiga tuli koď'ih i tyttären toi tulles, i eluo tuodih siks' [1]) ilmaist [1]) igeä [1]) syyvä“. Da sih loppih.

3. Hukkala.

Tuob' oli N'iilo saksalańe
(N)ajo' Koskella [2]) kozihe
Kosken [2]) nuorinda tytöistä.
Kyzy' kyńńyksen tagana,
(N)oven suussa (n)orren alla
Kat't'ilan pidot'ilassa:
„Jog' on valmiz valvakkiźi [3]),
Šuorinnuh oma ozaźi?“
„Ei ole valmiz valvakkizi,
Šuorinnuh oma ozazi:
Yks' on jalga kengässä,
Toine jalga kengättä;
Puoli peäd' on palmikolla [4])
Toine puoli palmikotta“.

Tuob' oli N'iilo saksalane
(N)ajo Koskella kozihe
Kosken nuorinda tytöistä.
Kyzy' kyńńyken tagana,
(N)oven suussa (n)orren alla,
Kat't'ilan pidot'ilassa:
„Jog' on valmiz valvakkiźi,
Šuorinnuh oma ozaźi?“
„Jo on valmiz valvakkizi,
Šuorinnuh oma (n)ozazi,
Loaď'ined lammid lat't'ioilla [5])
Tammed [6]) keski tanderilla“.
Loaď'i lammid lat't'ioilla,
Tammed keski tanderilla

da muźoi puuttu'.

4. Hukkala.

Ombelija briha guźaimah lähtöö groadoa [7]) myöte linnas. Siidä päivän kävelöö, toizen päivängi kävelöö, siid' kolmaz ilda

[1]) Kaikeksi elinajaksi. [2]) Puhekielessä: kossella, kossen. [3]) Valvattini. [4]) Puhekiel. kassa (коса). [5]) Puhek. lat't'eilla. [6]) Saduissa: duuba (дубъ). [7]) Groada näyttää tässä merkitsevän katua.

tuloo kävellä. Kuźingahan tytär opaď[1]) kävelöö, yhteh yhytäh hyö. „Midä kaʒot sie minuh yhelleh?“ Kuźingahan tytär sanoo. „Mie kaʒon“, sanoo, „silma ku' voizin muʒoiks' ottoa“. „No nygöin, sie ku' mutoiks' kaʒot milma ottoa, tule“, sanoo, „enzimäzel ʒoasul[2]) puolez yössä; siidä“, sanoo, „toatto moamo kävelyksel lähtietäh, siid myö matkah lähemmä siun kera pois“. I tuloo briha ńeiď'izen luo enzimäzel ʒoasul puolez yössä. N'eiď'iźe sanoo lakeila: „Hebo valjastakkoa koriettah[3])“. Mollen, briha i ńeď'iźe istavutah koriettah i lähtietäh ajamah. Siidä hyö männäh toizeh kyläh, vägipala ajetah. Hörötti briha hevon pihal; „Läkkä“, sanoo, „korietaz eäreh!“ Hebo hyllätäh pihal, iʒe kylyh männäh. Briha sanoo: „Jaksai eäreh!“ N'eiď'iźe sanoo: „Mintäi jaksavutad milma?“ „Jaksai“, sanoo, „tereämbäh!“ „En jaksauduis“. Toine briha tuloo beśśodas[4]) kizoamas, kuuli sen. N'eiď'iń itköö, sanoo: „Tappoag' otid milma? Muʒoiks' kägeid ottoa miun“. Se toine briha kirgai: Karaul! Enď'iźe briha hylgäi ńeiď'izen, iʒe lähti pagoh ńaukahtih.

Toizel brihal ńeiď'iźe kirgai: „Oletko naizis, vai naimatt' olet? Ku' et ole naizis, siid' ota milma muʒoiks'“. Tuli briha kylyh; sanoo: „Nygöin mie muʒoiks' otan, ku' tullet“. N'eiď'iźe ʒoma katśuo ylen, mieldyi briha ńeiď'izeh, sanoo: „Läkkä miun fat'ierah![5])“ Mändih fat'ierah sinne, pert'ih. Siidä, „Läkkä“, sanoo, „käymmä pihal, lienoo hebo ď'eänyh sih korietan kera; siid' elämmä hyvänä viikon aigoa vie'“. Pihal kuin mändih käymäh, hebo siidä. Siidä hyö otettih kaťťis sobolinahkaźe tuluppa; katśomah ruvettih koriettoa: sielä löydy' pielukset, perinät, ď'engasunduga löyvettih. Siid mändih järilleh pert'ih, brujat pert'ih viedih, hebo pandih taťťih. No ruvetah moate hyö perinöillä.

Siidä izännät emännät nostah huondeksel, toivotah, ken

[1]) Опять, taas. [2]) Часъ, tunti, tiima; pl. ʒoasut, часы, kello. [3]) Карета, kuomureki. [4]) Бесѣда, seura, kokous. [5]) Квартира, kortteri, maja.

herra' tulluh lienoo; ei ńi jalośt'i kävellä tarreta. Siid' ńeid'ińe dai briha nostih pois, nygöin izännäl jalgah kumardih briha. „Läkkä nyt", sanoo, „pappih tulut milma venźal. Izändä mäńi pappih heän kera venźal, dai ventśah puututtih hyö. „Nygöin", sanoo briha, „izännän luo mändyö, svoad'buon [6]) piemmä". Siidä ottoa papin dai muida herroi mugah; juomizie syömizie kaikkein jytytä, mida vai olloo siid' pidäjäs. Siid' häin svoad'buon pidi, syötti, juotti gośt'itti [7]); pappi sanoo: „Passibo, ku' syötittä, juotitta, gośt'ititta hyvin; hyväśt'i d'eägeä!" I muutki herrad lähtei pois.

Siidä hyö vuozi ollah jouten, syyväh, juuvah kaiken jytyz hyvä, roata ei midä. Muźoi pyrritti: „Läkka toaton luo gośt'ih!" Kirjazen kirjutti sulhazel: „Nygöin mäne valjassa koriettah hebo!" No hebo sai valjassetuksi, koriettah istavuttih, lähtei ajamah. Siidä ajettih linnan veräjän suuh juur', mutśo sanoo: „Ikkunan älla neźih polvilleh heittäi, kirja peän peäl pane; tullah ottamah terväh kirjoa, kirjan ottahuo terväh itśiedäz otetah". Siidä kuin kirja enzimäin viedih, itśiedäh tuldih ottamah, ylähäkkäl' d'erńittih kolme saldattoa, kuźingahal edeh viedih; a muźoi fat'ieran toizeh źurah linnoa sai.

Siidä alahazeh agjah pannah se kuźingahan tyttären mies syömäh, muud herrat kai ylemmä. Toista veruo ku' ruvetah syömäh, toine roih alemma, häin ylembäzeks' roih. Mi vero syyväh, se togo [8]) ylemmäks' nossetah; jälgimäin peäzöö ylembäzel agjal syömäh. Miźist'ora sanoo: „Miks", sanoo, „miun t'ilal istutitta nengoista prostoida mužikkoa? Ei ole źiinuo midä [9])". Kuźingaz nouzi seizalleh miźist'oran edeh. „Se on", sanoo, „miula väy, häněn nossan ylimbäzeh źiinuh. Siidä otti tyttären kuźingas kod'ih, väyl sanoi: „Nygöin mie kuin kuollen, miun t'ila d'eägäh siula piettäväks'".

---

[6]) Свадьба, häät. [7]) Kestittää, venäjän sanasta гость, vieras, jota myös käytetään puheenparsissa: olla gost'issa, männä gost'ih. [8]) Toro, sitä. [9]) Чинъ, virkaarvo.

5. Hukkala.

Hiiri da peuʒoi [1]) ruvetah roadamah, hernehhuuhta roatah yhteh. Siid' heil kazvoi huuhta valmeheks'; jagajez yksi hernch roď'ih heil liigoa, sil hyö ei sovittu. Kutšuu yksi, sanoo: „Mi on kaks'jalgaista, kai tulgoa peästämäh!“ Toine sanoo: „Mi on ńelläjalgaista, kai tulgoa peästämäh!“ Tuldih kai, ei voidu peästeä; lendi suuri lindu, voagalindu, sanoi peuʒoil: „Kuin syöttänet kolme vuotta, päivänä poʒin syöttänet, toissa päivän' ku' syöttänet lambahan, kolmandena päivän' ku' syöttäned lehmän mahon, siid' mie siun peässän“. Häin sanoo: „Syötän“. Siid' häin peästi se lindu sen toran, otti peuʒoi koď'ehch sen voagalinnun syötteä. Syötti kolme vuotta sidä voagalinduo: päivänä syötti poʒin, toissa päivän' syötti lambahan; kolmandena päivän' syötti leʒmän mahon; mugalen syötti kolme vuotta. Siid' häin keyhtyi se peuʒoi, voagalindu pyrritti: „Läkkä cärehl“ nouzi žoloban [2]) peäh, sanoi peuʒoil: „Tartu selgäh, pane silmäd umbehl“ Siid' potkai voagalindu lähtijes, viila hyʒistih. Lähti, lendi lendi suuren hongan peäh, sanoo: „Avoa nyt silmät, kaʒo neʒiel mi nägyyl“ „En t'iijä, mi nägynöö, kivi vai vask' olloo“. „Siid' elää siun sizär vaskizis koď'ilois; kuin mänet, eluo taritšoo; elä ota ńi midä, yks' ota vai sundugańel“ Häin mäń' sinne sizärellyö [3]), sizär sanoo: „Midä sie tänne tulit?“ „Tulin“, sanoo, „keyhyin“, sanoo. „Mintäi sie keyhyit?“ „Hiiren ker' roavoimma huuhan yhteh, siid'“, sanoo, „emmä sobinuh jagoh, toreuvuimma; häin kutšu mi on ńelläjalgaista mie kuʒuin mi on kaksijalgaista; siid' tuľ' voagalindu, sanoi: „Ku' syöttänet kolme vuotta, siid mie

[1]) Muuten tuntematoin linnunnimi. Kukaties on tällä sanalla juurena venäjän sana цецъ, kuusi (ц ja ф muuttuvat kun samassa tavussa seuraavat ääntiötä, lainatuissa sanoissa u:ksi, esim. rouno, koʒouna, saʒouna, sliuhka, Ivanou, kauhtana, sanoista: станецъ, gen. станца, равно, коженка, царевна, сливки, Иванопъ, кафтанъ ja lintu olisi Sylvia *abietina*, kilttakerttu. [2]) Жолобъ, rästäskouru. [3]) Sisaren luo.

peässän". Mie kägein syötteä, da häin peästi; — siid' keyhyin mie ku' syötin". Sizäreh sanoi: „Ota eluo, mi kaʒot'". „En ota", sanoo veťťi, „eluo, ku' otan yhen sundugazen". Siid' lähti veťťi cäreh, voagalinnul tarttu' selgäh, toassen voagalindu lendi hongan peäh, sanoo: „Avoa silmät, kaʒo nyt, mi neʒiel nägyy!" „En tiijä, kuldago, vai hobie nägynöö". „Hobiezis koď'iloiz elää siun sizär, kuin mänet sizärezlyö, elä ota eluo ńi midä, yks' ota vai sundugańel" Sundugazen andoi sizär, veťťi läht' cäreh, tarttu voagalinnul selgäh. Toassen lähti lendoh, lendi lendi, hongan peäh lendi; sanoi: „Avoa silmät, kaʒo, neʒiel mi nägyy!" „En tiijä mi nägyy, kuldago nägyy, vai hobie". „Siid'", sanoo Voagalindu, „kuldazis koď'ilois siun sizär elää; hod eluo tarinnoo, elä ota, yks' ota vai sundugaźel" Lähti sinne siʒärellyö peuʒoi yhen otti vai sundugazen. Siid' voagalindu sanoo: „Mäne kunne kaʒot, ei pie neźie sundugazie männez avata, koď'ih mändyö äsken avoal" Läht' astumah, astui astui, häin duumaitśi: „Miksi miul kieldi avoamas, mie", sanoo, „avoan". Häin kuin sen avai, siid roď'ih kuldaźe koď'i; itköö hyrhyttää, sidä k' ei voi järilleh tukuta. Suuri voagalindu lendi hänellyö, sanoo: „Andaned armahimman koissas, siid' mie tukkuon neʒen koin". „Mibä miul on kois armasta, en t'iijä; Kohtuń' akka jäi koď'ih, lienoo soanuh poijan, se oliz' armahin, se ota da tukkuol" Voagalinda sen tukkui hänel järilleh sundugan sydämeh; sanoo: „Mänet koď'ehes, siid avoa yksi kuhńaperť'iks' [4]) toine avoa loitombazeks', siid roih gorńitśa, kolmannez roiteh zoalit, loitombazeks' avoa vail" Häin mäńi koď'ih, avai vaskizen sundugan, siid' roď'ih vaskiźe koď'i; toizen avai, siid' roď'ih hobieźe koď'i, i kolmannen avai vähäistä siid' tajemma, siid' roď'ih kuldaźe koď'i. Siid' hänelleh roď'ih kaikkie midä vai eluo pidää.

Poiga lähtöö pihal, mänöö kyläh, leskakan ikkunan murendaa. Leskakka sanoo: „Öh myödypeä myödypeäl" Brihatśu ko-

[4]) Кухня, kyökki.

ď'ih tuloo, toatol sanoo: „Leskakka milma sanoo“, sanoo, „myödypeäks'“. Toatto sanoo: „Ed ole myödypeä“. Siit' toissa peän' [5]) brihatšu leskakan ikkunan murendaa rappoa — — — toattoi sanoo: „Ed ole myödypeä“. Lähtöö toas brihatšu kyläh, kolmannen kerran ikkunan murendaa leskakal, leskakka sanoo: „Öh myödypeä myödypeä. Koď'ih tulduo brihatšu sanoo: „Leskakka sanoo milma myödypeäks'“. Toatto sanoo: „Myöd' olet poiga“. „Ku' myöd' olen, mie lähen eäreh.

Läht' eäreh, astui astui, metšeä myöten astujez ugoď'ii lambirandah, katsoo: yheksän joujenda lendää, kaheksan on yhez arttelis, a yheksäz on erize. Kezoil jaksavuttih, höyhtened heitettih kaheksan yhteh siah, yheksäz erize heitti. Brihatš' otti yheksännen höyhtenet peitti. Kezoida kylbiettih, noustih kaheksan lammiz eäreh, šuorittih, lähtei lendoh; yheksäz nouzis', sobie e' ole. Etšii sobie, ei löyvä, sanoo: „Ken lienet peittänyh sovat, se andakkah eäreh miul; ku' ed andane, olled itšiedäń' vanhemb' urospuoľ', otan mie toatoiks', a ku' olled akkapuoľ' itšiedäń' vanhemb', otan moamoiks' silma; anna vai sovat!“ Ei anna häin vie sobie. Siit' sanoo: „k' olled veľľeks' pädijä, otan veľľeks', sovad anna!“ Dai andoa sovat.

„Kunne mänet?“ sanoo brihal. „Woagalinnulluo mänen, kuz olloo?“ „Se on meän toatto; ku' tulet, häin syöttää tulduo, moate viemäh rubio. Sie elä mäne ezimäzeh gorźitšah, toizeh vieö gorźitšah, sih elä rubie, kolmandeh vieö, siit' sano: „En mie täh rubie“ j. n. e. Yheksändeh gorźitšah ku' vieö, siit sano: „Täh rubien“.

Lindu lendoh lähti, briha jäi jällel, dai mäń' jällez voagulinnulluo. Sanoo: „Jogoi tulit poiga?“ „Jo tulin“. „Kuin tulit, rubie nyt syömäh!“ Poiga söi, hänelleh sanoo: „Läkkä moatel“ Lähti poiga moate; ezimäzeh gorźitšah vei; „Rubietko täh moate?“

---

[5]) Peänä, lyhennys sanasta päivänä.

„En rubie“. Yheksändeh ku vieö: „Rubien täh“. „Rubiet, ka rubie!“ Se ńeuvoja tyttö tuloo moate brihal akaks'; yö moatah.

Toiss' päivän guľaiah päivä, muut tytöt kielitettih, sanottih: „Novokupľannoi [6]) kägei loaď'ie kivizen sillan, käzipuuloil solovei [7]) linduzet pajattamah“. Toatto kutśuu brihan: „Tule tänne ď'elol [8]); kägeitkö loaď'ie? Löyhkänyh olet“. Briha sanoo: „ka olen se viks' käennyh“. Mänöö briha tytöillyö, itköö. „Elä itke miez armas, pane huoľ' Jumalah, roiteh silda“. Tyttö kirjutti paikkah yön, ikkunan avai, paikal viippai vai, silda roď'ih. Huondeksel sanoo brihal: „Mäne nossata toattoidas sildoa priimimäh! [9])“ Nouzi toatto da priimi, „tämä“, sanoo, „toz' on olluh löyhkändäl Siid' i roď'ih hyvä mielez izäl. Päivä guľaiah hyö toas, tytöit kielitetäh: „Novokupľannoi kägei loaď'ie kohti taivasta maśtan [10]) käymäh“. Toatto sanoo: „Löyhkitkö?“ „Ka olen se viks'“. Toassen briha lähtöö moate tytöillyö; „Midä itket, miez armas?“ „Itken“, sanoo, „kohti taivasta pidää loadie maśta käymäh“. „Pane huoľ' Jumalah, rubie moate!“ Tyttö rubei yöksi kirjuttamah, yön kirjutti. Ott' ikkunnan avai, viippai paikal, siid' roď'ih kohti taivasta käymäh maśta suuren ǯupun salmoh.

Briha huondeksel sanoo toatoil: „Nouze toatto priimimäh!“ Toatto nouzi priimi, roď'ih hyvä mieles: „Poiga tuľ' jo itśiedäś' viizahemmaks'“.

Päivä se guľaidih, ildaa tuľ'? yhez männäh, kuin mielessäh moate briha da tyttö. Tyttö graval'ťih [11]) sylgi poś'ťelil [12]), toizen kerran läť'ťiel sylgi, kolmannen kerran käzaś'ťieh sylgi; iǯe lähtei pagoh. Huondeksel nouzi toattoi, kirgai: „Tulgoa ćärehl“ Sylgi virkki, sanoi: „Jo olemma jallas“. Kodva mänöö aigoa, siit toassen kirgoa toatto; läť'ťiel sylgi vastoa: „Jo olemma läť'ťiel“. Toassen kodva mänöö aigoa, toaz' i kirgoa toattoi:

---

[6]) Ново, vasta; купляный, ostettu. [7]) Соловей, satakieli. [8]) Дѣло, asia, toimitus. [9]) Принять, -мутъ, ottaa vastaan. [10]) Мачта, purjepuu, tässä: vene. [11]) Кровать, sänky. [12]) Постеля, vuode.

„Noskoa eäreh!“ „Jo olemma silmie pezemäs“, käzaśties kudain on sylgi vastoa. Kodvau vie mänoo aigoa, lähtöö toatto katśomah, katśoo: ga ei ole sie' ńi kedä; kerran sylgen' on gravat't'jh, toizen latt'iel, kolmannen käzaśtieh, syllet paissah. Gorńiźas ku' tuĺ, kazakoil sanoo: „Mängeä ajakkoa tädä dorogaista [13]) myö!“ Kazakad lähteí ajamah, jällez ajettih ajettih, doroga loppih kagrahuuhtah, jänöi kagras. Lähtietäh kazakat kodĺih, izännällyö mändih, sanottih: „Loppih doroga kagrahuuhtah, kagraz oĺ" jänöi“. Se ha' oĺ" kagra miun tytär, a jänöi se oĺ" poiga, mängeä ottakkoa źirpitl“. Yhez lähtietäh ottamah, źirpid otetah leikata; mändih, mändih, kagrahuuhta jo oĺ" hävinnyh, lanbi tuĺ" vastah. Katśoo toatto: kiśkoi lammis. Häin hauviks' jälles pyörähtih; kiiśkoi kiven al pagoh. Haugi sanoo: „Keänny päin!“ „Syöt toattoi häunin, syöt toattoi hänniu“. Putśiloi tuomah lähti kodĺih, veed ammuldais putśiloih. Kuźi häin putśiloi toi, siźi paettih poiga da tytär — hyö togo süt kahistihes putśiloin kera.

Poijan kodĺih tuldih, poijan toatto otti vastah poijaks', ńeveskäu ńeveskäks' tervehti, da pau' kuldazeh kodĺih elämäh. Da sih loppih jo soarua.

6. Warbakylä.

On mužikka, juomar ränt't'i [1]) semmoińe. Häin on juonuhes [2]), peäl e' ole ńi midä, yksi soba on peäl vain; sanoo; „Mie soan keizarin hebuo paremman hevon;“ leyhkää. No siidä händ' otetah, viijäh keizarin edeh, sanotah: „Häin on leyhkänyh soavan hevon paremman keizarin hebuo“. Händä työtäh hevon soandah, häin astuu, astuu, sanoo: „Eihä' lemb' ottele miun mie lie, kuin olen humalas leyhkänyh sílleh“. Siidä lembo otti selgähäs, sinne vieä*), kodĺihes soataldaa, toizen vaźhimman lemmon

[13]) Дорога, tie. — [1]) Juoppo, ruotsiksi: rant. [2]) On juonut itsensä juovuksiin. — *) yksikön 3 p. pres. = vieö, vievi.

pert'i'ih heittää. „Kunne mäned mies?“ kyzyy siellä Atamoana [3]), istuu ǯupus. „Mänen ristizeä etsimäh“. „Ammuingo“, sanoo, „synnyit?“ „Toine päivä on syndyhyö“. „Ongo rist'iezih midä varussettu syömistä?“ „On ńelläkymmen pätsie paistamaz leibeä, ńelläkymmen sorokovoida [4]) putsie on viinoa; siid on härgä syötettävänä rist'iezih varoin: yks' on paimoi sarvel istumas, toine toizel, ńiil on drubat [5]) kumbazel, vassakkah drubitah, vai drubind' ei kuulu vassakkah kumbazen“. „Oho!“ sanoo, „on ruogoa siidä kylläl, voiji läht'ie“. „No, anna hebo, ristizä, pappie tuuva!“ Andoa hevon, ǯelleh [6]) parahan omah ajettavan; lähtöö häin ajamah papin tuondah. Se tuń' järilleh sinne, mi hänen toi, sanoo: „Vieä hevon, se on rozvo“. Ristizä kirguu hänelleh: „Tuo hebo järilleh, mie annan toizen paremman“. „Ei kaǯota lajhushevon hambahas, välttää tämä miula“. Häin ajaa keizarin luo sillä hevolla, se tuń' paremmaks' keizarin hebuo, se ristizän annettu. Siid' hänen keizari ǯoaluitsoo [7]), virgah nostaa suureh: algaa häin elcä siidä virras. No loppih.

7. Moiseinvoara.

On ennen soaril poiga moailman ǯoma, siid pidää soah' mutso omah ǯomuudeh. Oman liǯan [1]) kirjuttoa, työndää kolme saldattoa moailmoa etsimäh kolmeks' vuotta. Kävelläh hyö sielä, ńi kussa ei voija löydeä hänen moista ǯomoa, järilleh tullah omal moal, sanotah: „Nyt tuń' meil peä leikattavaks'“. Leskakka tuloo, ńeuvoo: „Omal papil on kolme tytärdä, nuorimmaz roiteh muǯoi kuńingahan poijal“. Kuin männäh (katsomah) yhen ihoń'ized hyö roite.

No siid' hyö ruvetah moate, soarin poiga mutsoi pagizut-

---

[3]) Атаманъ, päällysmies. [4]) Сороковой, 40 vedro'ta vetävä. [5]) Труба, torvi, josta sana; трубить drubin, -ie, soittaa torvella. [6]) Itsellänsä. [7]) Жаловать, hyvittää, suosittaa. — [1]) Liitsa, лицё, kasvot, naama.

taa, hänen ker' ei pagize. „Mintäi et pagize, olettelin miez moailman ǯoma“. Mutšo sanoo: „Se on mies, Nazakudri Mitropolitan moas; Izäl kyzyy poiga huondeksel nostuo: „Miitus se olloo mies, Nazakudri Mitropolitan moas? Izä sanoo: „Sidäg' emmä tunne, kel ijän veduo maksamma“. I lähtöö se t'iedelemäh soarin poiga moailman ǯoma; astuu astuu, tuloo pert't'i. Pert't'ih yöks' mänöö, sie on ńeid'iń' ylen ǯoma, hänel kyzyy: „Kunne mänet?“ „Mänen t'iedelemäh Nazakudrie Mitropolitan moas“. N'eid'ińe sanoo: „Ku' käenned miun muǯoiks' ottoa, siid' sie peäzet sinne“. „Tullez otan siun“. Häin andaa hänel keräzen; „Kunne keräńe viettänöö sinne mäne“.

Häin lähtöö, astuu astuu, kakstoistkymmen juoñarie on dorogal, juuvah da toratah; keräńe kohtah ku' mänöö, välitetäh da peäzöö jelleh. Toas mänöö keräńe, tuloo 12 kondieda; keräne ku' kohtah mänöö, i välitetäh cärch; häin i togo peäzöö iolleh. Toas tuloo 12 leizvierie [2]); keräńe ku kohtah mänöö, hyö välitetäh cärch. Häin mänöö mänöö, keräńe veättää, tuloo Nazakudrin kod'i. Nazakudrin emä tuloo, sanoo: „Kunne mänet?“ „Tulin Nazakudrie tiedelemäh, tämäg' on hänen kod'i?“ „Tämä“. Hänen syöttää da peittää syöttähyö. Illal tuloo se Nazakudri kod'ih löyhkähtää, emäl kyzyy tulduo: „Kedä on käynyh täs?“ „Ei käy ńi kedä“. Häin ildazen syö mataz tulduo, siid' ku' vagauduu, emä syzyy: „Tunnetko soarin poijan moailman ǯoman?“ „Mintäi mie händä tunne en?“ Emä sanoo: „Mimbä loait, ku tulis' täh?“ „Hänen mie veľľeks' otan“. Häin ku' d'ävied' silmih, veľľeks' i otti.

Siidä yö ku' moatah, Nazakudri lähtöö voińil [3]), ottoveľľel yhekšän avainda jättää, sanoo: „Kuutt' avoa, elä seitšemett' avoal“ Häin kuin kuuz' avoa, „Vota [4]) kaǯon, seitšemett' avoan“. Sielä

[2]) Sanan edellinen osa *lei* on kukaties samaa, kuin лень, *leijona;* jälkimäinen on ennen selitetty. [3]) Voina, Война, sota. [4]) Lyhennys imperativosta: vuota, odota.

tyttö räbinä [5]) istuu, pahapäiväńe; häin loaď'i mädžöin [6]) semmoizen: „kolmekymmen vuott' olin, ken ei käynyh, sie tulid milma huigoamah“. Häin ćäreh.

Toassen Nazakudri illal koď'ih tuloo, moatah yö, toassen avaimed andaa järilleh, vagoa: „Kuutt' avoa, seitsemett' el' avoal“ Häin ku' lähtöö, kuuz avoa (soarin poiga), seitśemett' ei ńi' avoa. „Vota“, sanoo, „kaheksannes kaǯon, kedä siel on“. Katšoo: ńeiď'iń' ylen ǯoma siel on. No i häin dogaď'i [7]), sanoo: „Tule, tule sydämehl“ Ku mänöö, ńeiď'ińe sanoo: „Ota milma muǯoiks'!“ „Mintäi mie en ota siun moista ǯomoa muǯoiks, ottoa kägiö. Sanoo tyttö: „Himoittaago täyzi voima soaha siul?“ Himoittais', ga kuzba sen soan?“ „Himoittanoo, ga läkkä toaton końušši hl [8])“ Mändih, toatoin orih on siel; „Seizotu orihen kohtah, suun pieleh!“ N'eiď'ińe ku' täppeä [9]) landehie, sanoo: „Päristeäte [10]) toatoin hebo!“ Hebo ku' päristeäte, soarin poiga moailman ǯoma pakkuu sellälleh. Kolme ǯoassuo t'illottaa höšt'ies; nouzoo siel, ńeiď'ińe sanoo: „Ongo siul täyz' voima?“ „On hyvätšäześt' voimoa“. N'eiď'ińe ńeuvoo: „Veľľel vastah mänel“ Veľľel ku' vastah mänöö, veľľi sanoo: „Elä tule jalgoih, hevol tallattavaks'!“ „Tule tul' ielleh, mie jout' olles siul hevon kabrassan“. Häin ku' mäźi vastah, hevol povadah [11]) käen ku' paź', hebo polvilleh langeź'. Nazakudri selläz lähti, ei virkkan' ńi mid' enämbeä. Hevon panoo soarin poiga ruokkoh, sen kabrastaa kaiken.

Yö moatah järilleh, huondeksel sanoo Nazakudri: „Läkkä i siel minun ker' voinal käymäh!“ No ku lähtietäh, sanoo! „Mäne ota kuuvez hebo!“ „Ei kanna kuuvez hebo ńi' yhtä kättä“. „Män“ ota toaton hebo, yheksännes końušiz on“. Sen mänöö ottaa se kaǯo kandaa hänen; läht'ietäh voiźil ajamah molen. Nazakudri

[5]) Räbinä, rupirikkoinen, sanasta рабины, rokonarvet. [6]) Mähkinä Sanotaan *loaď'i mädžöin*, niinkuin myös loaď'i paginan. [7]) Dogaď'in, -ď'ie huomaita; догадаться, arvata. [8]) Końušši, конюшня, talli. [9]) Täppeän -pätä, taputtaa, läpätä. [10]) Päristeäkse, kuorsua. [11]) Поводъ, suitset

käi kolmekymmen vuotta yksin, ei voinuh tyttöi soaha yksin. Kahen ku' hyö mändih, kaikil peäd leikattih, siidä tyttö soadih Nazakudril muǯoiks'.

8. Hantsakanniemi.

Oľ' ennen kaks' veľľestä, yks' on bohatta, toine keyhä. Bohatta veľľi loaď'ie muistoazet, kutšuu bohatat keyhät, kai kutšuu muistoazih; a veľľie ei kuǯu, vihän pidää veľľen peäl. Kuga tulloo muistoazih, se tuogah lehmän kinttu tulles tuomaziks'. No huomen heil jo muistoazet tuloo, keyhä veľľi muǯoilleh kyzyy duumoa: „Issenmägö ainavon lehmän?“ Lehmän iśki loškai, tagasorkan ottoa veľľen muistoazih viijä. Veľľi tuľi vastah pordahilla, ei lasse pert'ťih. „Vie“, sanoo, „lihas kehnon kädeh!“ Mänöö lihatakan kera koďčhes, akalleh sanoo: „Kehnon kädeh käski viijä lihat“. No lähtöö kehnon luo lihoi kandamah, mänöö mänöö metšäh hyvän palan, tuloo lehmien paimoi vastah. Mužikka lihatakan kera kyzyy: „Ken sie olet?“ „Mie olen kehnon lehmien paimoi, kunne mänet? „Mie lähen kehnol lihoi viemäh, veľľi käski“. „Hyvin mänöö nygöin lihas; kolmeh kymmeneh vuodeh kehno ei ole mujanuh lihoa“. Paimo' ńeuvoo hänellä: „Elä ota ďengoa, ota“, sanoo, „suures ǯupuz on katettu haljakalla jauhoinkivi, siulaz andoa lihois“. No hänellä kehno sen jauhoinkiven ando'; häin siid' lähti koď'ih astumah kiven kera. Mäńi koď'ih, azetti kiven suureh ǯuppuh ruista jauhomah: no kivi jauhomah, no kivi jauhomah; pert'in täyven ruista loaď'i, dai uksen avai dai sinǯöi täyzi ruista tuli dai toizen uksen avai dai tanhul tungeudu täydeh, dai saraih ǯumu roď'i ruista. Nygöin vuodi sarain ragolois rugehet, kogo huoneheď mäńi unbinaizeks' rugeheh.

No i siidä erähän kerran bohatta veľľi hevot työndää pihal juomah; mäńi pordahilla katšomah, kazakoilla sanoo: „Män-

geä hevod otatt' eäreh, paskoi kerätäh erähän [1]) brujan [1])". Männäh kazakat sinne, hevozet soahah kiiźi, viijäh izännäl, sanotah: „Ei syyvä paskoi hevot". No izändä kyzyy: „Midä hyö syyväh?" „Syyväh ruista, toista t'ippuu; huonehiz on kukasta [2]) kummoa [2]), ku' keyhän kod'i umbipäiz on rugeheš. No bohatta vel'l'i sanoo: „Lähen kaśon, ongo se tozi; mi kumma sih nygöin tul'?" Siit' mäźi katśomah: on siid' kumma; no mäźi pert't'ih ielleh vel'len pert't'ih, katśoo: omba siid' nyd ruista. Katśooba ćuppuh: on sie haljakal katettu kivi, yhtä ruista jauhoo: no vel'l'ellä sanoo: „Myö nygöin kivi neće miulaźl!" Toine vel'l'i sanoo: „En myö". Häin yhtä t'ingietäheš: „Ota mi tahto d'engoa!" Siid' herskahtah keyhän vel'len mieli myömäh kiven, i möi; otti d'engoa siit' kivez moźźie miljaźźie.

Jäi keyhä vel'l'i d'engoin da rugehen kera sih kod'ehez istumah; bohatta vel'l'i mäźi kod'ehez opad' kiven kera. Siid' häin duumaitśoo venehil lähtie torrul [3]) kiven kera; lähti venehien kera merel; työndi kiven suoloa jauhomah. No kivi jauhomah, no kivi jauhomah, kai venehet täyveks' jauho' suoloa. Izändä kivie kieldeä voi ei; siid' mändih hyö mereh, upottih venehed da mužikat, se bohatta vel'l'i loppih, kuoli mereh — a jauhoinkivi nyd jauhoo suoloa mielä sielä, sidä suoloa onnakko [4]) syömmä myö.

II. Eteläismurre.

9. Kaibahien kylä.

Myö kondieda kaks' päiveä ajelimma, lunda ol' polviśko jo, suksel ajoimmu. Siid' händy saimma nägemäh, saimma ambumah, a emmä ozannuh, loitton' ol'. Siid' myö novvimma jälgilöi, a häin peäz' rigieh sinne dai ojah heityi; a oj' ol' kierä, sinne uiji pagoh. Lunda rubei panemah da siid kadoi jället.

[1]) Halveksivat nimitys veljelle. [2]) Kuuluista kummaa. [3]) Toprn, kauppa. [4]) Kaiketi: ven. sanasta однако, kuitenkin.

Pord'imuo snures pyhäs pyvvimmä, siid häin männöö kannon oal, sinne juurien oal [1]) litšavnu. Händä koiru kaivoa, iʒen labiel suomie pideä lunda da ondeh leikata juurien oal [1]). Sinne ku' koiral väljendät loukon, siid koira soa kädeh da iʒen pideä kiśkuo hambahis. No muuda ńi midä, paginat puutui.

10. Hauduvoaru.

(Sama satu kuin 1).

On ennen Iivan ʒoast'itoin [1]), ni mih e' ollnh hänel ʒoastie; häin kuundel" yhty kuźingastu seiʒendu bajarie, ei häin soanuh ńi palkkoa, ńi sanoa loaskavoa [2]). „Lähten minä nygöin metšäh, vei kunne vei Jumalu". Sie' hänel tul" kod'i vastah meʒäs, häin meźi koin sydämeh sinne; sih oli pandu stola, oli siit' piiroa i torielkad" i luzikad oli sie varustettu. Häin söi piiroan torielkaz da toizez da kolmandes tundumattomaks', (ku ei tuttas) meźi päʒin keskeh peittoh. Tul" yheksän ńeijist', kaheksan kandoi yheksänden helmoi, da siid' ruvettih syömäh; syödih da ruvettih katsomah toine toizil silmih. „Midä työ kaʒotto toine toizel silmih, vai on kadonuh midä teil", kyzyi vaźhin. Sanotah ńeid'izet: „Täz on piiroa kadonuh torielkal"; dai vaźhin sanoo: „Dai minun torielkal on kadonuh piirai". No siid' vaźhin se ruhie sanomah: „No d'eävei eäreh ken ollet, k' ollet mies-puol" iʒenigäiźe, minä otan sulhaizeks' sinun, a ku' olled naispuol" iʒenigäiźe, otan ʒidžoiks' sinun". Siid se hyppäi päʒin keskez eäreh lat't'iel. „No söitkö sinä meijän piiroaloi?" No siid' se briha vastai: „Söin minä", sanoo. Lugiettih ijät, ong' äijy vuottu; heil vuvvet päd'i parahiks' mieheks' da naizeks'. Ned ńeid'zet työnd eäreh vaźhin, jäi kahten' elämäh Waźuškan ker'.

Sil tul" igäv' ylen suuri Waźuskal. „No midä sinä miez

[1]) Alle (myös alla, alta). — [1]) Toast'i, счастье, onni. [2]) Ласковый, ystävällinen, leppeä.

armaz igävöiǯettös?“ „Igävöiǯemmös, ku' meijän Kievas kirikköh kävväh kai hyväd i pahat, a myö teä' vai magoammo sinun ker', emmogo kävy kirikköh, emmogo mih“. „No kuin sinul olloo himo, työnnän minä huondeksel obiedźiel [3]) da järilleh tule murginal kodih.“ Siid ruvettih moate illal, nouzi muǯoi ikkunah, kirgai: „Mengeä minun prislnužźiekat [4]), tuogoa hebo toatan karttuuznoiz [5]) moas, kudamoa kerran vuvves toatto sadulih panetteloo, se minun miehel tuogoa kirikköh mennä!“ Da rubei moate järilleh.

Huondeksel havaitśuu muǯoi, se siid' nostattoa: „Nouze miez armaz eäreh, Kiovah mene kirikköh obiedźiel; täz on hebo valmis sinulles, aja kirikköh da järilleh tule murginal kod'ih!“ Miez nouzi hevol, selgäh, ajoi Kiovah kirikköh. Ei tarrettu źi ken kyzyö: „Ken sinä olet?“ ku' oldih hänel sovad hyvät, da miez hyvä; toivottih, on herru miittuźe suuri. Lähti järilleh da nouzi hevol selgäh da ajoi kod'ih. A rahvas paholteldihes: „Paholn roavoimmo, k' emmo kyzynyh: „Ken sinä olet?“ pideź' kyzyö. Siid' mezźi se briha kod'ih muǯoin luo murginal.

Elettih hyö ńedäź'toasten muǯoin ker', opad' rod'ih hänel igävy suovattan'. „No midä sinä igävöittöz ainos?“ „Igäv' on miul sidä: huomen on Aijy päivy meil, yöl pideä mennä spoassoa vastoamah“. Muǯoi sanoo prisluužniekoil: „Mengeä tuotto toatan karttuuznoiz moas sen hevon, kudamoa kolmez vuvves kerran sadulih taluu da net sovat, kudamie kolmez vuvvez kerran peäl taluul“ Da rubei moate iǯe sulhaizen rinnal. „Nouze miez armaz eäreh, jo kirikön kelloh soitetah, mene spoassoa vastoamah!“

Nouzi miez eäreh da śuorii; da siid' muǯoi kirjutti hänel kaksi 'jäitśeä; „Yksi tuo järilleh, a toine jäitśy kristossi pappi-

[3]) Обѣдня, puolipäiväsaarna. [4]) Palvelija, sanasta прислужить, palvella. [5]) Tälle sanalle en ole löytänyt venäläistä vastinetta; sadunkertoja sanoi että karttuuznoi moa on „uberźi“, ryöcpnie; lääni.

listol da iʒe aja koď'ih murginal järilleh!“ Ajoi sinne mies Kioval sil hevol da meńi kirikköh spoassoa vastoamah.

Siid' obiedźie proiď'i; jäiʒän kristossi papilistol, dai kyzyttih hänel: „Ken sinä olet?“ „Ettogo työ t'iijä ku' minä teijän tsoarie huundelin seiʒen vuottu, engo soanuh palkkoa hyveä engo sanoa loaskavoa, a nygöin kaʒo miittuiźe minä olen mies“. „Ozuta jäitšeä neʒidä meil!“ sanottih Kiovilaizet. Häin osutti jäiʒän sen, andoi kädeh heil, a sih oli jäitšäh kirjutettu elaigu kai. Se jäitšy vaihtettih, toine annettih, siid' hyö t'iijustettih: „Täm' on Waźuška. Hänel sanottih: „Tuo liedžu kolmez vuuves kudan kerran ymbäri punaldah!“ Siid' ajoi häin koď'ih, andoi jäiʒän muʒoil järilleh koď'ih tulduo. Muʒoi sanoo: „Johai miez itšez menet'it, k' oled jäiʒän vaihtannuh. No mengeä minun prisluužźiekat, tuogoa toatan karttunznoiz moaz liedžu, minun miehel Kiovah viijä!“ Liedžu tuodih sih. „Nygöin sinä ku' vienned liedžun, siid' ei ruveta muud oppimah; siid' sinun lykkeä mereh, libo kunne tahto liedžu“. Häi kumardi liedžul pokori: [6]) „Älä lykkeä ńi mereh, ńi salol minun miesty, lykkeä toatan karttuuznoih moah!„ Andoi liedžun miehel, „Soata Kiovah nygöin!“

Soatoi miez liedžun Kiovah; „Täs teil liedžu nygöin“. No sie' dnumaijah, kedä nygöin panna liedžul oppimah; „No ken toi, sei oppikkah!“ Siid' Waźuškan pidi nosta oppimah liedžuo, ku' nouzi, liedžu huškahti taivazalah. Kiovilaizet dnumaittih: „Läkkeä otammo Waźuškan muʒoin eäreh, Waźuškoa eźeä ei ole ku' nouzi moizel liedžul“. No mendih sih Waźuškan koď'ih, sen oli koin Waźuškan muʒoi polttanuh, da iʒe mennyh eäreh. Kiovilaizet keännyttih eäreh, ei sidä heil puuttunuh mutšoi; muʒoi se meńi koď'ih, izän koď'ih.

Siid' izä kuoľ', häin rubei iʒe tsoariks' sih. Siid' hänel tuľ' Waźuškoa ylen suur' igävy, otatti liekkariloil sen tuskan va-

[6]) Pokorin, -ie, pyytää, rukoilla (покорить).

ǯaz, sen paŕi tuskan jäiǯän sydämeh, jäiǯän paŕi sotkan sydämeh, sotkan paŕi jänöin sydämeh, jänöin paŕ' sundugah, sundugan paŕ' kaľľivoh. Da siid' kuulevoiteksen andoi kirikköläih: „Ken maiŕinnoo Waŕuśkoa, sil leikatah peä eäreh".

Lykkäi liedžu Waŕuśkan meren rannal linnan oal. — lähil linnan — siid' Waŕuśka havaiǯui ku' unez rouno, kaǯahti: nägyy linnu hänen silmih. „Lähten minä netoah linnah". Läht' astumah linnah; katśoo: hukku poigie imetteä. „No syön minä hukan poijan yhten toaz nälläs". „Älä syö hukan poigie, lienen minä hyvä, hyveä vastah loaď'imah. No häin jätti net syömätä, astui ielleh, katśoo: haukku poigie syötteä, „Nygöin minä tops syön haukan poijan ŕälläs". „Älä syö Waŕuśka minun poigie, lienen minä hyvä hyväl vastah". Häin jätti net syömätä, astui ielleh. Astuu palan, nägöö tobjan havvin merenrannal. „Vota minä leikkoan havvil bokkoa palan da syön ŕälläs. Haugi sanoo: „Älä syö minun bokkoa, viereta minuo mereh, lienen minä hyvä hyväl vastah". Häin otti da vieretti sen mereh, haugi löi vettä hännäl, häin dummaitśi: Täz miul palkku. Läht' astumah ielleh da meŕi linnah; sih sai faťieran leskakkah, sanoo: „Vie'go Waŕuśkoa täs kuulnu, vai ei?" „Oho poigaŕ', älä Waŕuśkoa moaŕiže, ken moaŕinnoo, sil peä leikatah eäreh; nygöin meijän tsoaril on igäv' otettu vaǯaz eäreh, minä ŕevvon sen sinulles. Ku voinnet soaha sen jäiǯän kaľľivoz eäreh, siid' sen syötämmö hänel". Otti Waŕuśka loman da lähti soamah sidä sundugoa, sai sundugan kaľľivos, sie' lomal kaivoi, murendi lomal sundugan eäreh, jänöi huśkahti metśäh. „Näed minä ku' en murenden' hiljaizeh, jänöi uiji metśäh. Katśoo: hukku juoksoo, jänöi suus hukal poikin puolin. No Waŕuśka, ku' sinä minun poigie et syönnyh, täs hyvä hyväl vastah, jänöi". Waŕuśka otti jänöin da revitti, sotku huśku lendoh. „Näet ku minä jänöid en revitännyh hiljaizeh, uiji sotku lendoh. Katśoo: haukku lendeä, sotku kynzis. „No, Waŕuśka sotku, k' et minun poigie syönnyh, täz

hyvä hyväl vastah. Waźuśka otti sotkan, halgai sen, jäitśy pakui kaľľivol da vieri mereh. „Näet, ku' minä en revitännyh yskän peäl". Katśoo: „haugi uibi meres, havvil jäitś' on suus. Na Waźuśka, täz jäitśy nygöin sinul, hyvä hyväl vastah. Waźuśka jäiźän otti da meźi leskakkah, faťierah. Jäitśy se murendettih, pandih piiroan sydämeh; siid leskakku soatoi sen da syötti Waźuśkan muźoil. Siid' Waźuśkan muźoi sanoi: „K' oliz' nähtä vie Waźuśkoa ennen kuolendoal" „No midä sinä nygöin pagizet, vasta kägeit peän leikata, ken maiźinnoo Waźuśkoa; no ku' kuulevoiteksen andanet kirikkölöih, Waźuśka roih täh meil tsoariks'". Muźoi sanoi: „Tuo eäreh Waźuśkoa,ku löydänet; ku' ed voinne tuvva, nögöin minun pideä kuolta täh igäväh, ku' ei puuttune Waźuśkoa. Leskakku meźi da toi Waźuśkan sih, da muźoi priimi, sulhaizeks' tunnusti; siid' paźi tsoariks' sulhaizen da ruvettih yhtez elämäh. No se sih loppih.

III. Sanakirja.

A.

Aǧja, s. pää, nenä; esim. *ezaǧja,* keula: *tagaǧja,* perä (veneen).

Aijombah illat. adv.; aikaisempaan.

Ainos, adv. yhä, aina.

Ammullan, -ldoa, v. ammentaa.

Andalo, s. höytäle, untuva.

Arrot, (ardo) s., verkon vapeet.

Ášťivo, s. astuva.

B.

Balškoan, -kata, v. paiskata.

Bleämiťen, -tä, v. määkiä (блеять).

Bošši, s. pässi, oinas.

Bringahammos, -gahtoakse, v.; (kalasta) hypähtää.

Bruǧa, s. kalu, työkalu. kapine (збруя); palkki, hirsi (брусъ) esim. *„päťin bruǧat“:* hirsistä tehty uunin alusla̧itos.

Burbetan, -ttoa, v. murista, napista.

Burha, s. kosken kuohu.

D.

D'ilova, adj. solakka, sukkela; (дѣловой?)

D'edvimmös, viekse, näyttäitä, ilmautua (явиться).

E.

Ehki, adv. edes.

Enzimäin, adv. ensin, ensiksi.

Erize, adv. erikseen.

G.

Glikoitan, -ttoa, v. *intr.* nikottaa.

H.

Hago (uksen), s. pihtipuoli.

Herando, s. „raudańe ǧieppi“. rautaketjut korennossa.

Herralisto, s. coll. herrasväki.

Herskahammos, -htoakse, v. antaa myöten.

Hilloi, s. hilla, kypsi muuran.

Hirnun, -nuo, v. aivastaa.

Hoadža, s. haasia.

Huigie, s. häpeä.

Huigoan, huijata, v. häväistä.

Huogain, -men, s. sierain (huoko).

Huondes, -ksen, s. huomenes, aamu, esim. *tämä h., eräh̆nä huondeksena. Huondeksel:* tänä aamuna, huomenna.

Hura, adj. vasen; *h—h ǯurah,* vasempaan puoleen.

Huratšu, adj. vasenkäteinen, kurittu.

Hyvälistö, s. coll. rikkaat talonpojat.

Hyvätšäńe, adj. jotenkin hyvä, suuri.

Häkki, s. härkä.

Hörön, -yö. v. seisoa: *ǯoasud höryö,* kello seisoo.

Hörötän, -tteä, v. seisottaa.

Hözäkkä, adj. „liikkehellä hilja", verkka.

I.

Id'imet, s. ydin, aivot.

Ielleh. allat. adv. edelleen, eteenpäin, kuitenkin.

Iho, s. naama.

Ikkunan silmä, s. ruutu.

I'ikkä = pyözyräpeä = typpyräpeä = t'ihoi; pieni hyttyisen eli sääksen näköinen hyönteinen (Pterophorus).

J.

Jaksammos, -soakse, v. riisuita, riisua päältänsä.

Jallas, iness. sanasta jalka, valveella.

Jalo, adj. äänekäs, kuuluva, kaikuva; *elä ǯalošt'i assu!*

Jorššĭ, s. kiiski (ruots. girs).

Juoda, s. malja (juon, juoda).

Juomoi, s. juovukka.

Järilleh, allat. adv. takaisin (= jäljillensä).

K.

Kabrassan, -stoa, räivata, riisua (pöytä, hevonen).

Kajoksińe, adj. selkeä (kajo, kaje).

Kalu, s. kuiva puu, „hudra kudain on".

Kaluin, -men, s. kalvoin eli kalvosin H.

Kannates, -ksen, s. happamen maidon päällinen.

Kandoin, -men, s. silmukka (kauhtanassa napin reiän asemesta) H.

Karussun, -stuo, v. huonostua (*karu,* huono).

Kaššeli, s. kaskeli, kasseli, laukku.

Kastari, s. kassara, vesakirves.

Kazottelemmos, -tellakse. v. kiskotella, oikaista itseänsä.

Kazvain, -imen, s. ruuppa, käsnä, varpaan känsä (kasvaa).

Kerryn, -rdyö, v. kokoutua (kerta).

Keskih, illat. adv. välistä, toisinansa.

Kezoi, s. uima-, merikylpy; *kezoin kylven, läkkä kezoil!*

Kezrädin, -men, s. sääri II.

Kieletöin, adj. mykkä.

Kirgaan, -rrata, v. huutaa (ruot. *skrika).*

Kirmie, adj. kerkeä, nopsas.

Kiťkistelemmös, -sselläkse, v. = kazottelemmos.

Kivos, -ksen, s. kinos.

Koja, s. puun kuori; kaarna.

Komša, s. kopsa, vasu.

Kožina, s. säilypaikka veneen perässä.

Korvisparda, s. poskiparta.

Kougelitša s. koukero, lenko.

Kouhkoi, s. keuhko.

Kruokastelen, -ssella, v. nyyhkiä.

Kruoťkan, -oa, (sammakosta) kurista, kutkuttaa.

Krökitän, -tteä, v. hypähdellä maasta yhdellä kertaa käsillä ja jaloilla.

Kublaja, adj. (vene) keveä, ketterä (kupla).

Kublaśsun, -stuo, v. nousta veden pintaan; kellua.

Kub'aida, s. ke'on ympäri pantu aituus (kupo).

Kudžoi, s. kusiainen.

Kuiduolemmos, llakse, v. = soahustelemmos.

Kummakas, -kkahan, adj. kummallinen.

Kuńitša, s. mäntynäätä (куница) Martes sylvestris. Haapanäätää, M. Foina sanotaan: *ńeädäksi.*

Kurmitša, s. pisama, kirpula.

Kurmoi eli *suokurmoi,* s. suokurppa, Numenius arquatus.

Kuulevutan, -ttoa, v. kuulutan.

Kuulevutes, -teksen, s. kuulutus.

Kuundelen, -nnella, v. totella, palvella.

Kyykkä, s. keila, kartio.

Kyölä, s. kiulu, kippa, jolla on varsi kyljestä ulospäin.

Kyöstö, s. roisto.

Käekkäh, adv. käsikkäin.

L.

Lagla, s. alli, jäänsorsa. Tämän todistaa jotenkin uskottavasti seuraava kuvailus: „Koppalan kogońe, funttoa 4—5 painava, lyhydaigańe vezilindu; kagla musta, vatša voalakka, selgä harmoa".

Laivenen, -ta, v. hiljetä, asettua, tyyntyä.

Lassetan, -ttoa, v. riisua valjaista.

Latšu, adj. lakea, litteä, latuskainen.

L'evo, s. katto. II.

Liedžu, s. liekku, kiikku.

Lietostan, -stoa, v. peittää lietteellä.

Liikka, s. sopimus, ehtoliitto.

Liikun, -kkuo, v. nyrjähtyä, horjahtua.

Liipukkańe, s. perhonen.

Loagari, -in, s. tapuli, latomus. „Loagar'loih pannah palopuida pystyh".

Lopen, -ppie, v. lopettaa.

Loškotan, -ttoa, v. kiimottaa, välkkyä.

Lošin, -ie, v. lyödä, iskeä.

Lämmä, adj. lämmin.

L'ažin, -ie, v. sairastaa (лежать olla pitkällänsä).

Lökšötän, -tteä, v. = kruogkan.

Löttö, lötöi, s. sammakko.

M.

Maldo, adj. tyyni.

Maltša, s. paasi.

Mandžoi, s. mansikka.

Mauroi, s. muurainen (pieni).

Metšoveh, s. metsämaa, metsän seutu.

Mielessäń, -s, -h, merkitsee teeskentelemistä. Esim. *mie mielessäń itken,* olen itkevinäni; *häin mielessäh magai,* oli makaavinansa.

Miilyt, miilys, -ttyön; miiltyńe eli *miiltuńe,* adj. minkälainen.

Moa, s. rautamuta. Laatu. Jälkimäinen merkitys on sanalla semmoisissa puheenparsissa kuin: *yhtä moada, sidä moada;* ja tämä merkitys selittää paraiten adj. encl. -mainen, -mäinen, joka merkitsee samaa kuin — laatuinen.

Mudaitši, adj. ennen.

Muga, -tain eli *-ten,* adv. niin, sillä tapaa. *Muga!* kas niin! vai niin.

Muialla, muualla, -lta, -lle.

Muistoazet, s. muistojuhla kuolleille.

Muiten, adv. muuten.

Mujan, joa, v. tr. maistaa.

Mullates, -ksen, s. mullos.

Mulloin, adv. mennä vuonna.

Mullońe, adj. menneen vuotinen.

Mušt'oi, s. mustikka.

Muurin, adv. nurin.

Muuroi, s. raaka lakka, muurain.

Myöhin, -ie, v. = lošin.

Mössi, s. karhu.

N.

N'aukahan, -htoa, eli *hammos, -htookse,* v. niukahtaa, liukahtaa.

N'elläkokka le, adj. nelikolkkainen.

N'iglutan, -ttoa, v. ottaa vähä kerrassaan; *Soudoa ńigluttoa,* soutaa vähitellen.

N'iištie, adj. vaivainen (нищій köyhä, kerjäläinen).

N'ilgoan, -llata, v. leikata, lohkata, raastaa (leipää, maata).

N'olgi, s. sylki. *N'. lähtöö lapsen suussa.*

Norkka, s. mykrä eli myyrä.

N'ukerran, -rdoa, v. nurrata, mankua.

Nygöin, adv. nykyjään.

N'äbie, adj. terävä, nopea ruots. snabb, illat. adv. *-h,* nopeasti, pian.

Näivörieppo, s. näiviksi (nahkeiksi) palvatuista nauriista (рѣпа) tehty juoma.

N'ärä, s. viha, äkä.

O.

Oazie, adj. suuri, lihava.

Oinassan, -stoa, v. huonostua.

Opittelen, -tella, v. koetella.

Oŕhoi, s. maamuurain.

Orih, -hen, s. ruuna (Hauduvoarassa).

P.

Pad'ina, s. haiska (падаль).

Padja, s. mehiläisen pesä.

Pahatšu, s. käärme (paha).

Pahmas, -ahan, s. tamppiruuhi, eli — huhmar.

Pahoittelemmos, -tellakse, v. intr. pahaksua, pahottua, pahoittaa (jotakin).

Paikoten, adv. paikottain.

Paivu, s. paju.

Paju, s. laulu.

Pappilisto, s. papisto.

Pakaţinpuu, s. paatsama (pakaista? niinkuin ruotsin „brakved" sanasta braka).

Paľmut, -muon, s. paljin.

Pavaritša, s. kapusta (поварить keittää).

Peijän, -deä, v. telmää, peuhata.

Poamet'ti, s. sielumessu (память muisto, muistojuhla).

Poigoveh, -hen, poikue.

Polviško, s. polven korkeus.

Potši, s. sika; *p-n poiga,* porsas.

Putši, s. tynnyri (ruots. pyts).

Put'ti, s. keli (путь, tie); *put'illeh,* allat. adv. kunnolla, hyvästi (путёмъ); *put'in puuda,* pätevää puuta.

Pyssän, -steä, v. pistää.

Pärnä, s. perna.

Pöllässyn, -styö, v. pelästyä. L on kaksinkertainen, sillä g perisanassa *pölgeän,* jota sanaa kuitenkin ei ole murteessa, muuttuu l:n perästä l:ksi, eikä katoo, niinkuin kirjakielessä.

Pöntässyn, -styö, v. = bringahtoakse.

R.

Riizu, s. puku.

Roagieh, illat. adv. nopeasti.

Roagatšu, s. susi (raaka?).

Roavas, -ahan, adj. vauha.

Roimmos, rod'iuduo, v. syntyä, tulla (родиться).

Ruohka, s. ja adj. raakila, raaka.

Räigeän, räijätä, v. lyödä, räimätä.

Rängähämmös, -hteäkse, v. ärjäistä.

Ryţäkkä, adj. huono.

Räntti, s. juoppo (rant.).

Rözäkkä, adj. ruokotoin, siivotoin.

S.

Sagara (uks's.) oven rako.

Sagarva, s. saarva, saukko.

Saihakko, s. pilven hattara; (saiho, tuhusade).

Seukku, s. *seukuksia* ovat serkuksien lapset.

Sevoitar, -ttaren, s. serkku; *sevoittares, -ksen,* serkus.

Silleh, allat. adv. siten.

Smut't'ivun, -t't'iuduo, 3 pers. pr. *-t't'ieteh,* 3 pers. sing. impf. *t't'ih,* v. olla vallatoin.

Sńimsat, s. pl. (tuohuksen *ńiis*-settävät *sń.*) kynttiläniistimet (снимать, niistää kynttilää).

Soabra, s. heinäpieles.

Suabroan, -brata, v. panna pielekselle, suovata.

Soalissun, -stuo, v. (viljoista) valmistua.

Suahustelemmos, -ssellakse, v. „*ylähäl etšie lib' opitella midä*“, saadustaa.

Srinkkuhebo, s. koni, luuska.

Starina, s. tarina (старинный, vanhanaikuinen).

Suga, s. kampa.

Suitan, -ttoa, v. keräillä, säästää.

Suitun, -ttuo, v. kokoutua, säästyä. Esim. *vettä suittuo veneches.*

Sumba, adj. tiivis *(veneh, perť t'i).*

Syvänlanga, s. ydin (kasvissa).

Säpsä, s. säkä.

Š.

Šaglat, s. pl. kitaset.

Šamakka, adj. samaska.

Šavakka, adj. ripeä, ravakka.

Šird'i, s. riuku, poikkipuu haasiassa.

Šižiliusku, s. sisälisko.

Šogoli. s. keikari, heiskari (щеголь).

Šuorie, adj. sileä.

Šuorien, *-rita*, v. pukeutua.

T.

Taivazalah, illat. taivasalaan, ylös ilmaan.

Tappo, s. tappio.

Targien, *-rṛeta*, v. uskaltaa.

Terväh, komp. *tereämbäh*; adv. illat. pian, pikemmin.

T'ihoi. s. = *it'ikkä*.

T'illotan, *-ttoa*, v. kellettää

Toagie, adj. tiheä, *-h* illat. adv. usein.

Toatta, gen. *toatan*. H. = *toatoi*, S. = isä.

Tobie, adj. iso

Togo, adj. yhä. Esim. *togo tobiemmaksi roiteh*, yhä suuremmaksi tulee (того).

Torevun, *toreuduo*, v. riitautua.

Tuolleh, allat. adv. tuolla tapaa. Samate: *tälleh*, *kulleh*, *milleh*.

Tuulispyörä, s. tuulenpyöriäinen.

Tuutša, s. tuisku.

Täppeän, *-pätä*, v. taputtaa.

Täyttelemmös; *täytelläkse*, v. kurottaita, oikaista itseänsä.

Täyvelleh, allat. adv. kuitenkin.

Töhlö, s. toloh.

T.

Ṭakka, s. sääksi, hyttyinen.

Ṭeäry, s. nuha.

Ṭidžoi, s. sisko.

Ṭihka, s. = norkka.

Ṭikka, s. päreseikko.

Ṭiukan, *-kkoa*, v. = burbetan.

Ṭotaiṭen, *-taia*, v. laskea lukua, sanasta *ṭotta* (счёть) luvunlasku.

Ṭubihiiri, s. karjahiiri (Sorex).

Ṭuhmuri, *-in*, s. nuija.

Ṭumu, s. kukkura, kukku.

Ṭuppu, s. soppi, nurkka. *Suuri ṭ.* on se missä Jumalan ja pyhimysten kuvat ovat. Muut nurkat ovat: *perehṭuppu*, *uksṭ.* ja *pätšiṭ*.

Ṭura, s. puoli. Esim. *hurah ṭurah*, vasemman puoleen; *urošṭura*, urospuoli.

Ṭuuru, s. hiekka.

Ṭäpperä, adj. soma, sievä.

U.

Ulmakka, adj, pilvinen.

Uveh, ubehen, s. orit.

Uvehavando, s. „kudain iśessäh roiteh“ — suivelo.

V.

Vagavun, -gauduo, v. asettua, malttua (vakaa).

Vagoan, -voata, v. penätä (vakaa).

Vagoi, s. vatukka.

Vakkinańe, adj. äkkinäinen.

Valguon, -lloła, v. valeta.

Varoan, -rata, v. pelätä.

Varautan, -ttoa, v. peloittaa.

Varoi, s. vares.

Vesselä vezi, s. viina (весёлый vesselä, iloinen, juopunut).

Vessellyn, -ldyö, v. juopua.

Viila. s. harjahirsi.

Viilehys, -ksen, s. kontin kainalolenkki.

Viksi, se viksi ja *viksi se*, adv. kyllä, kaiketi, -han, -hän, kyllähän.

Virboi, s. Palmusunnuntai.

Virna, s. kuperkeikkaheinä (Achillea Millefolium).

Vonga, s. lahtema.

Vägipala, vägitukku, pitkä pala, matka; aika suuri tukku, joukko.

Vähätšóńe. adj. liian vähä, liian pieni.

Väy, s. vävy.

Välitän, -tteä, v. (oikeastansa väljitän) antaa väljää, siirtää sijaa.

Y.

Yhelleh, allat. adv. alinomaa.

Yhtä, adv. yhä.

Yleĺĺińe, adj. kohtuinen.

Yläkäkkäĺ, adj. ylhäältä.

Yŕjö, ad. hidas, vitkallinen, jahnus.

Yöliero, s. yölipakko.

Z.

Zoŕatähti, s. kointähti (зорница).

Ž.

Želja. s. lääke.

Žeäli, s. sääli (жаль).

Žoarentša, s. paisti (жареное).

Ä.

Ägie. adj. kuuma.

Ö.

Öhleikkö, adj. ryhmyinen.

Oikaistavia.

Siv.	riv.				soisoo:	luo:
201	3	alh.			Bornus	Cornus
204	13	ylh.			jonka, niinkuin myös koko rälsin hoitajana	jonka hoitajana
208	14	„			(= juotin),	(= juotiin),
212	9	alh.			*kiššoťťih*	*kiššottih*
214	9	„			*mina*	*minä*
215	8	„			sidekerako *k*	sidekerako *h*
217	15	ylh.			*u*:n ja	*u*:n, *y*:n ja
220	10	„			*kohenus.*	*kohennus.*
225	14	alh.			oli	ole
232	5	ylh.			tavallisen *u. y.*	tavalliseen *-u, -y.*
236	8	„	2	palsta	*kiššon*	*kiššoin*
„	10	„	3	„	*ktskonoo*	*kiškonoo*
237	3	alh.	5	„	*Murrettavu*	*Murrettava*
238	4	ylh.	1	„	*L'ažikkeü*	*L'üžikküh*
„	4	alh.	3	„	*Laskekah*	*Laskekkah*
239	1	„	5	„	*Purratahas*	*Purrattahas*
244	11	ylh.			liedzu	liedžu
248	13	alh.			lambahein	lambahien
251	4	ylh.			mutoiks'	mu̯toiks'
254	11	alh.			Voagalinda	Voagalindu
255	11	„			Veagalinnulluo	Voagalinnulluo
„	5	„			Voagu —	Voaga —
257	2	ylh.			mänoo	mänöö
258	14	„			lajhushevon	lahjushevon
259	10	alh.			syzyy	kyzyy
260	5	ylh.			seitsemett'	seitše̯mett'
264	12	alh.			Aijy	Äijy
265	3	ylh.			papilistol	pappilistol
„	5	„			huundelin	kuundelin
266	7	alh.			murenden'	murendan'
274	7	ylh.	2	palsta	toloh.	tohlo.